Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера дениз ★ ШОАТТА, 4 ИЮЛЬ, 1987 ШУ. ★ № 80 (7426). ★ Мах 3 кеп.

ОКТЯБРА 70 ШУ ДИЗАРА НАКЪАДОЛХАШ

ГІулакх тоадаьд

Геттара во чакхдоах тІехьарча хана доакъар Іалашдара балхаш Сунженски района «Путь к коммунизму» колхозе. Из бахьан долаш йоагІяча рационагІа хьайбаш кхаба йиш хилац. ХІаьта Іа чакхдоаллача хана доакъар чакх а даьле, кхыча боахамашкара доакъар дехаш го тувса безаш хул уж. Цудухьа кхоачашъяц хьайбай продукци якххара планаш, доагІачул шозза а кхы а дукхагІа хул из якххарга дІадодар.

Хьадечох бехктокхам кхета ца беш, хІаране де дезар хоадам боллаш къоаста ца деш дІадоладир доакъар Іалашдара балхаш укх шера а. Масала, май бутт чакхбоаллача хана тхо цига долаш, моша доакъар кІоага чу доллаш боахкар колхозхой. Цхьабакъда, цу боахама специалисташта а хацар цунах сенаж е силос ергья. Цул совгІа, масала, фуражира Леймоева леладеча журнала тІа даьча йоазонах кхетаде дезаш дар моша доакъар кІоага чу долла 19 мае доладаьд, аьнна. ХІаьта керттерча складе тараза тІа болх беча Баркинхоевас белгалъяьккха ха 21 май яр.

Кхо эзар тонн моша доакъар чудода кІоаг кхойтта дийнахьа болх баьчул тІехьагІа аханега кхоачаш мара биза бацар. Баркинхоевас дІаяздаьчох цу чу 760 тонн чуделладар из, хІаьта кхыча документаша хьахьокхачох из ши эзар тоннага кхоачаш дар.

Моша доакъар керттерча складе мара озаш дацар. ХІаьта кІоага чу долла хьакхухьашдар оза а ца озаш трактористо е шоферо яьча рейсах лоархІаш а дІаяздеш а дар. Из хьаккухьаш болчарга путевой листал совгІа кхы цхьаккха а документ дацар, мел доакъар дахьаш воагІа хьахьокхаш. Кулга цІена боацачарна дика аьттув луш хІама дар из. ХІана аьлча кхай тІара складе кхаччалца водаш, безам хилча хийцца моша доакъар лочкъаде йиш йолаш вар моллагІа а.

Доакъар Іалашдераршта юкъе ях йоаржаяра даь хІама дацар. Шоай балха нормаех хІама ховш бацар нах. Лоацца аьлча, юххьанца кІоага чу еллача сенажах 700 тонн телхар.

Из дерригa хайначул тІехьагІа гІулакх тоадара оарцагІбаьлар района халкъа тІахьожама комитета, РАПО болхлой. Кхоачамбоацараш нийсдалийтараш бехктокхаме эзар, доакъар Іалашделга лерттІа вІаштІехьдаккха наха новкъостал дир.

ХІанз кхай тІара дІахьош а из чудоллача кІоага йисте а шозза оз моша доакъар. ТІеххьара ди чакхдоалаш, журналаш тІа даь йоазув вІаши нийсду керда венача фуражира А. Барахоевен лакхе йиййцача Баркинхоеваси. Доакъара дикала хадданза тІахьожам лоаттабу агрохимлабораторе болхлочо Е. Ефимовас.

Хьалха санна, фермашка а доацаш, дулха хьайбаш кхоабача моттига уллув йоллаш латт ерригa сенаж а силос а. ХІаране чу кхо эзар тонн доакъар чухувшаш нийс кІоаг ба цига, бетонаца чІоагІдаь пенаш а долаш. Царех шиъ бизаб хІанз. Дукха хІама дисадац кхоалагІбар баккхара а.

Хьалха дийнахьа юкъера лаьрхІача 100—110 тонн моша доакъар мара кІоага хьатІакхухьаш хиннадеце, хІанз из цифра кхо бІаьннега дІакхоачаш лакхеннай.

Кхы а цхьа дика хІама юкъедоаладаьд дукха ха йоаццаш. ХІара колхозхо 20 килограмм йол Іалашъе декхарийла ваьв моллагІа болх беш из вале а.

ХІанз санна болх дІаболе кхыча боахамашкара доакъар деха ца дезаш, шортта шоай дар хургда.

И. ВОЛГИН.

СУРТАШ ТІА: «Путь к коммунизму» колхозе кІоага чу моша доакъар ІочутеІадеш вола тракторист Н. Лагодинни фуражир А. Барахоеви доакъара дикал тохкаш ба; кІоага чу силос йоллаш латт.

Э. ТОЛМАЧЕВА сурташ.

Яхьа дневник

ЛаьрхІар кхоачашду

Укх юбилейни шера къаьстта дика къахьегаш ба «Чечингагропромстрой» производственни объединене Атиев Микаил керте латтача Грозненски аьшкбетона конструкцей завода болхлой. Цхьаккха бутт дІабахийтабац цар ер шу доладелча денз шоаш тІайиц декхараш тІехкхоачаш ца деш. Цудухьа дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча ах шера план ханал хьалха кхоачашъярах рапорт делар цар. Пачхьалкхен планагІа лаьрхІачул совгІа ехкар нийс эзар сома маьха продукци, йоагІачул дукхагІа арахийцар 253 эзар сом мах бола товарни продукци. Цу даькъе планагІа лаьрхІачул совгІа хьайир 817 кубически метр вІашагІхеттача аьшкбетона изделеш. Завода коллективо ший потребителашта продукцена поставкаш яра дола договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд.

Цхьаккха цех, участок яц укхаза пачхьалкхен план кхоачаш а ца еш, тІехьаюсаш. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилея сийна тІайиц декхараш дикка тІехкхоачаш а деш, белгалъяьнна дика къахьегаш я Гунеев Хьусен, Куркиев Мурат, Устарханов Мувса, Тарамов Хьусен керте латтача цехий коллективаш. БІубенна къахьегаш дІадоладаьд цар шоллагІа ах шу а.

Деша дай бац

ШийтталагІча пятилетка шоллагІча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тІайиццадар Грозненски «Металлист» яхача завода болхлоша, инженерно-техничесни болхлоша, гІулакхерча наха. Чакхдаьннад хьалхара ах шу. Мишта кхоачашду цар шоаш денна дош? Ер шу доладелча денз баьча балха итогаша хьахьокхачох тІайиццача декхарех меттел гаьнна лоархІабац уж пачхьалкхен планах а. Тайп-тайпара продукци маьхалъяккхара ялх бетта задани низткъа кхоачашъяьй. Товарни продукци арахецара задани 87 процент мара кхоачашъяьяц завода коллективо.

Ше тІайиццача договорни декхарех потребителашта цо поставкаш ца еш йисай 274 эзар сом мах бола продукци.

Гаьнна кхоачашъяц цо къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега дІабода мах лохбара, пачхьалкхенна пайда бара планаш.

Заводерча ерригача цехаша кхоачашъяьяц товарни продукци арахецара ялх бетта план. Ер шу доладелча денз во болх беш, пачхьалкхен декхар дук... тІадусаш хьайоагІар... я Гакаеви Гаркуеви керте латтача менгеш деча цехийи Айсханова кулгалдеча механически цехеи коллективаш.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

1 июле кхаччалца доакъараш дукхагІа дахараи цар дикал лакхъяраи тІехь лаьттача республикански социалистически яхьа итогашка хьежар КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюро, НГІАССР Министрий Совет, облсовпрофи ВЛКСМ обкоми:

Районашта юкъе:

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела цІе вымпел а луш

Хьалхара моттиг

хьожайир доахана условни кертана 6,1 центнер единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча

УРУС-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш

ШоллагІа моттиг

хьожайир доахана хІара условни кертана 5 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча

АЧХОЙ-МАРТАНОВСКИ РАЙОНА

Боахамашта юкъе:

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи карара кара тела цІе вымпел а луш

Хьалхара моттиг

хьожайир доахана хІара условни кертана 13 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча Урус-Мартановски района

МИЧУРИНА ЦІЕРАГІЧА СОВХОЗА,

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи Сийлен грамота а луш

ШоллагІа моттиг

хьожайир доахана хІара условни кертана 10,6 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча Ачхой-Мартановски района

«БАМУТСКИЙ» СОВХОЗА,

доахана хІара условни кертана 10 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча Гудермесски района

«БЕЛОРЕЧЕНСКИЙ» СОВХОЗА,

КПСС обкома, НГІАССР Министрий Совета, облсовпрофеи ВЛКСМ обкомеи диплом а луш.

КхоалагІа моттиг

хьожайир доахана хІара условни кертана 9,3 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча Наурски района

«АВАНГАРД» СОВХОЗА,

доахана хІара условни кертана 8,0 центнер доакъара единица кхоачаш доакъар Іалашдаьча Надтеречни района

«ОЗЕРНЫЙ» СОВХОЗА.

РЕПОРТАЖ

КОАРТОЛИЙ КХАШКА

Дика я, яхаш республике цІи дІахеза я Назрановски района «Экажевский» совхозе кхею коартолаш. Цхьа-ши кІира даьлча цу совхоза кхашкара хьалха кхача къона коартол кхоачаргья Назранерча, Грознерча столовешка, тикашка.

ТІаккха хІанз чуйнна царна Іунал деш, лазарех, садоахкача хІамаех, къаьстта колорадски чоапилгех уж лораеш къахьегаш ба механизатораши авиатораши.

...ЦІе байракх урагІъяхийтар Джакаева Любас. «Кхет со» — аьлча санна корта лостабу кабина чу вагІача летчика В. И. Кобелева. Люба — вертолета «тІаьнкІала» йоахка кхабилгаш мо йола емкосташ молхаех хьалъюзаш йола заправщица я. Ерригa а 5 — 8 минот мара езац цунна тонн чуйодаш йола уж шиъ хьалйизара. Дукха ха я Любас из болх бу. Опыт Іоаьйй.

— Кадай, ах дош а алалехьа оаха фу ях ховш саг я из, — яхаш йийцар из вертолетчикаша. — Атта датхона цунца болх бе.

Иштта шоай болх дика бовзаш, химикатех шоаш лорабе ховш ба цунца къахьегаш бола истий Тебоева Тамара, Аушева Гушихан, кхыбараш.

Пхи минут ялалехьа тайп-тайпарча молхай «догІа» кхашка теха ший метте Іохайра вертолет. Юха а цунна заправка е отт Люба ший новкъостащца.

Иштта хадданза къахьег дІаьхача, дІайхача укх денношка совхоза аэродрома зІамигача коллективо.

Молхаш техача кхай тІа долх тхо совхоза керттерча агрономаца Яндиев Халатаца. Наггахьа мара нийслац чоапилго «церг» теха коартолий лорд. Кхоаьяц тоха. ХІаьтта хьа а хинна дІа-хьа хье из йолалуча ханна ІотІадилхача молхай «догІо» новкъарле яьй. — «Дарба» ца деш даьккха цхьа сахьат, цхьа ди коартолашта мел зене да дувца а дезац.

Оасара мергІилг дац гувнашта юкъе, низ болаш я коартолий ткъовронаш. Хьувкъам мишта хургба хьажа юкъера цхьа гув хьалбаькхар оаха. ЖагІа мо Іолийгар кІаьда, боча цІока дола кІай коартолаш.

— Ах ведар яьнна Іергьяц укх чура, ераш кхаьчача. — аьлар раьза волча агрономо.

Царна даь Іунал а дац эсала. ДІайийна 5 — 6 ди доаллаше а оасара духьала гербицид а тохаш цамцадаькхар лаьтта, цул тІехьагІа (гувнаш гучадаьлча) культиваци йир. ТІаккха ахангахьа кхаччалца гувнаш дир, цул тІехьагІа массехк ди даьлча дизза гувнаш дир, дикагІа йола нитроаммофос яха удобрени а тохаш. ХІанз, вертолет кхест 600 гектар хулача цу кхаш тІа. ТІеххьара операци я из.

Къаьстта дика тоаденна да звеньевойя Евлоев Хьажбикара, Шанхоев Яхьъяй, Евлоев Іалаудина Аушев Ювсапа кхаш. ХІанззехьа а гуш да — хІара гектара тІа 200 центнер коартолаш чуэцаргья оаха аьнна цар денна дош дизза кхоачашхургдолга (план — 130 ц). ХІаьта ялх бІаь гектара тІара 9000 тонн коартолаш чуэца езаш ба укхазара механизатораш. Иштта дІаяздаь да Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денна толаме накъабахар духьа цар тІаийцача социалистически декхараш тІа.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

КПСС ЦК Политбюро

1 июле хиннача заседане КПСС ЦК Политбюрос дийцар экономикана доал делга овлангара эргадаккхарах долча парте декхарех йола КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш хиларца дувзаденна эггара хьалхарча аргІан де дезарех дола дош. КПСС ЦК секретариатаи отделаштеи тІадиллад экономически доал дара перестройка дешай хьакъехьарча хаьдда йолча предложенешка Пленуме дакъа лаьцараша, хІаьта иштта къахьегамхоша письмош тІа йоалаьча критически замечанешка хьажа, уж кхоачашъяра хьакъехьара предложенеш Политбюро хьачуяла. СССР Министрий Совета тІадиллад доал дара порядоки бІарчча йола система хьаяра ханаши къоастае, пачхахьалкхен предприятех (объединенех) дола СССР Закон юкъедоаладара хадданза тІахьожам лоаттабелга Іалашде. Пленума решенеш кхоачашъяра, КПСС XIX Ерригсоюзни конференцена кийчо яра тІаберзабаь партийни организацеша организаторски политически болх банза баргбац, аьннад.

Политбюро хьежар 1987—1988 шера Іан замалахьа халкъа боахама болх тешшаме белга Іалашдара хьакъехьарча гІулакхашка. Цу деша хьакъехьа КПСС ЦК-аси СССР Министрий Советои тІанийцача соцам тІа къоастадаьд Іан замалахьа халкъа боахама доагора, электрически йІовхалеи энерге хьашташ диззагІа кхоачашделга Іалашде деза принципиальни гІулакхаш. Чах чубаха цІеноши кхьйола социальни объекташи Іанга шоай ханнахьа а дика а кийчъелга, баха нахи коммунально-бытовой службаши дикача доагорца Іалашъелга динза даргдоацаш хилара министерствайи ведомствайи, союзнии автономнии республикай Министрий Советий, халкъа депутатий Советий исполкомий къаьстта теркам тІабахийтаб.

Политбюрос могайир М. С. Горбачева Ж. Батмунхаца хиннача беседа итогаш. Раьза хинна белгалдаьккхад, советско-монгольски цхьана къахьегилга массе оагІорахьарен динамичнии хулаш хилар, шинна а мехка актуальни социально-экономически декхараш кхоачашдара, машари Азера кхерамзлеи чІоагІъяра никъ дІабахьара новкъостал деш хилар. Беседа еча хана баь барт теркаме а эцаш. советски организацешка аьннад промышленностеи юртабоахамеи даькъе вІаши ду гІулакхаш чІоагІагІа хилийтара, идеологе, Іилмаи культураи сферера шин оагІорахьара бувзамаш кІоаргдара хаьдда де дезараш дергдолаш монгольски оагІонца барт бе.

Зимбабве Республика кулгалхочунца, агрессивни блокех дІа ца кхетара Болама председателца Р. Мугабеца, М. С. Горбачев вІашагІкхетара итогаш могаьйй. Белгалдаьккхад, СССР-ан Зимбабвенеи юкъера цхьатарра боккъо йолаши вІаши пайданеи къахьегилга дегІадоагІаш, дика перспективаш йолаш хилар. Белгалдаьккхад, Советски Союзо агрессивни блокех дІа ца кхетара Болам дунен халкъашта юкъерча политике лоархІаме политически фактор хиларах тарра лоархІаш, ший арахьарча политика балха тІа хувца ца луш цу тІара хьабоагІаш хилар.

М. С. Горбачева ООН Генеральни секретараца Х. Перес де Куэльяраца хинна беседа мога а яь, Политбюрос белгалдаьккхар, дунен сообщество шоаех латтача ерригача йоккхийчеи зІамигачеи пачхахьалкхений дуккха тайпара дола хьашташ нийса лоаттадара даькъе тІехь-тІехьа лакхлу лоархІам болаш ВІашагІкхийттача Къамий Организаци хила йоагІилга, из ца хилча дунен халкъашта юкъерча отношенешка стабильность хург ца хилар.

ГДР партийно-правительственни делегацеца Н. И. Рыжкова яьча переговорех бухсоццаш хьахинначох йолча информацега ладийгІар. Белгалдаьккхад, СССР-ан ГДР-ан юкъе экономически а Іилма-технически а цхьана къахьегара боарами чикали цун прогрессивни формаш хадданза юкъейоалаяра кІийлен тІа дІахо а лакхъяр лоархІаме хилар. Цунца дувзаденна йоагІаш йолча советски ведомствашти организацештеи хаьдда йола порученеш еннай.

Э. А. Шеварднадзе НРБ, ВНР, СФРЮ хиннача официальни доттагІала визитий итогаш йийцай. Белгалдаьккхад, дунен халкъашта юкъерча гІулакхашка социалистически мехкаша динамични цхьана къахьегара уж лоархІаме хилар.

КПСС ЦК Политбюро заседане иштта хьежар чурчеи арахьарчеи политика кхыдолча дешашка а.

СССР—ИНДИ: ДИКА ЛОАЛАХОЛИ ЦХЬАНА КЪАХЬЕГАЛГЕИ ЧІОАГІДЕШ

Советски кулгалхоша хьийха официальни доттагІала визитагІа 2 июле Москве кхаьчар Инде Республика Премьер-Министр Раджив Ганди.

13 сахьати 50 минути яьннай. Шереметьевски аэродроме хьалъэхка я Инден Советски Союзеи пачхахьалкхен байракхаш. Самолеташ гІувттаечеи Іохувшачеи майдане меттахьа па хьовш латт сийлен ха. Индийски кулгалхочун авиалайнер Іойосс вІашагІкхетача моттиге.

Р. Гандеген цун сесагагеи моаршал хоатт КПСС ЦК Политбюро члена, СССР Министрий Совета Председатела Н. И. Рыжкова ший сесагаца, КПСС ЦК Политбюро члена, СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Э. А. Шеварднадзе, КПСС ЦК секретара А. Ф. Добрынина, кхыча официальни наха.

ВІашагІкхетара церемони хилар сийлен ха доладенна чакхдаларца йистеяьлар.

Аэродроме автомашиний кортеж, мотоциклистий сийлен эскорто накъа а йоаккхаш, Кремлегахьа йолаелар.

Йоккхача Кремлевски дворeца Георгиевски зале Инде Премьер-Министраца вІашагІкхетара торжественни церемони хилар.

Р. Гандеген цун сесагагеи дег тІара моаршал хьаттар КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева ший сесагаца. Цул тІехьагІа лоацца къамаьл хилар.

(ТАСС).

Нов. А. Д. АРУТУЯНЦА НОХЧ - ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

«Грозэнерго» системе дукхача шерашка беркате болх барах, общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарахи ваьча денз 50 шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Арутуянц Агоп Джимшутовича — «Грозэнерго» районни энергетически управлене управляюще заместитела.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **С. КОЖУХОВСКИЙ.**

г. Грозный,
1987 шера 10 июнь.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА ВІАШАГІКХЕТАР

КПСС областной комитете обкома хьалхара секретарь В. К. Фотеев вІашагІкхийтар укх шера 21 июне хержача НГІАССР районнии городскойи халкъа судий халкъа судахоща.

Юстице министра И. А. Албастова хоам бир халкъа судахой харжара итогехи правосуди кхоачашъеш, пачхахьалкхен хьашташи гражданий законагІа йола бокъонаши лораеш судаша беча балхахи.

В. К. Фотеева чІоагІа даькъалбиййцар республика судахой наьха тешам боларца, дийцар КПСС ЦК июньски Пленума балхах, республике перестройка мишта еш я, дийцар бокъонаш телхаяра профилактикаи НГІАССР-е законность чІоагІдареи хьакъехьа судий дола декхараш.

«Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбара» хьакъехьарча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах дIахо а пайда эцара практика тоаяра Нохч-ГIалгIай АССР советскии боахамийи органий декхарех» бола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

«Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбара» хьакъехьарча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах дIахо а пайда эцара практика тоаяра Нохч - ГIалгIай АССР советскии боахамийи органий декхарех Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова яьча докладага ла а дийгIа, из йийца а йийца, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совето белгалдоаккх, социалистически доалахье лораяра, доал доацаш хIама леладелга, кхом а боацаш рузкъа дIахецалга, шийна болча пайдана бокъонаш телхаелга дIадаккхара белггала болх беш хилар. Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабеча къовсаме къахьегама коллективай, общественноста лоархIам лакхбара, гласность шеръяра цхьадола хIамаш ду.

Цунца цхьана, халкъа депутатий Советий, республика Министрий Совета, министерствай, ведомствай, предприятей, организацей халкъа рузкъа лорадара, паччахьалкхени общественнии боахам харцахьа-бакъахьа дIа-хьа бекъача, къоалаш деча никъ бехкара гIулакх овлангара тоаде вIаштIехьдаьннадац, къаьстта агропромышленнии комплекса системе, торговле, потребительски коопераце, гIишлош еча, транспорте.

Дуккхача предприятешка, организацешка учети отчетности ледара лелаю, йоагIача тайпара бийдали кийча продукции лораелга Iалашдаьдац. 1986 шера духхьал халкъа тIахьожама органаша гучадаьккхад недостачехи къоалаш дарахи хьахинна 4 млн. гаргга сома маьха даь зе.

Социалистически доалахье лораелга Iалашдара тIехьара боахама кулгалхой бехктокхам чIоагIбарах хьадда дола де дезараш тIаэцац.

Торговле, бытови гIулакхаш дара организацешка, медицински учрежденешка хIанз а тIехьа нах Iехабеш, совлен хIама йоаккхаш, кхаьш ийдеш моттигаш нийслу.

Припискаш ярцеи ца даьр даьд яхарцеи лоаттабеча къовсаме принципиально а тIатеIIа а болх бац. Рузкъа Iоадар духьа предприятейи организацейи доалахьара транспортни средстваех, машинех, механизмех, пайда ийбу. Газах, электроэнергех бокъо йоацаш пайда ийбара факташ хIанз а тIехьа йолаш я.

Республика дукхагIйолча нах бахача пунктий гIишлош хьалъяра генеральни планаш ца хиларца дувзаденна, шерра даьржад бокъо йоацаш цIенош хьалделга, лаьттан законодательство телхаделга. Кхоачам боллаш къовсам лоаттабац общественни Iула юкъе паьха шоай доалахьара хьайбаш леладара практикаца.

Къахьеганза доходаш йоахачара цIенхаштта кхоачамбоацараш дукхагIча даькъе дувзаденна да талмастен тIагIоллареи ревизеш чакхъяхарца. ТIахьожама - ревизионни служба болхлоша недостачех, материальнии финансовии ресурсаш кхом ца беш дIахецарах йола материалаш шоай ханнахьа следственни органашка дIачутелац е цхьайолча хана шоашта болча пайдана къайлакхухь.

Халкъа депутатий Советаш, цар исполнительни, распорядительни органаш должностной наха деча зуламашта, ишта кхыдолча закона духьаларча гIулакхашта массаза а цIенхаштта теркам тIабахийтац. Къахьеганза доходаш йоахача дакъа лоацаш хинна болхлой кхычахьа кулгалдара балхашта дIа-хьа увттабара практика юкъера дIаяьннаяц.

Дуккхача къахьегама коллективашка доагIар хьадехара, харцахьча наькъашца рузкъа гулде гIертара духьалара хьал хьадаьдац. 1986 шера республика предприятешка лоадам боацаш къоалаш дарах 1700 совгIа саг гучаваьккхав. Цхьабакъда, цу тайпарча наха гIод тохар, премеш ца ялар, балхара мукъабалийтар санна долча, законо оттадаьча гIулакхашца воздействи елга наггахьа мара даьдац.

Къахьеганза йоахача доходашта никъ бехкара бола шоай болх чIоагIа мела хувц правоохранительни органаша, къахьегама коллективай, общественни самодеятельноста органий новкъосталах эсала пайда эц, бокъонаш телхаеча профилактика яра йоаггIа терко яц. Шийна болча пайдана деш дола зуламаш гучадоахилга чIоагIа лохерча боараме да. Къоалаш дарах дола гIулакхаш тахкара дикал тоалуш яц. хIаьта из къахьеганза йоахача доходашца лоаттабеча къовсамеи паччахьалкхен даь материальни зе юхаметтаоттадечеи бухсоцаш хьахулачоа воча оагIорахьа Iаткъ.

Къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабеча йоаггIа терко яц экономически хьисапе де дезарий. Общественни производстве дакъа лоацаш боаца нах балха оттабара гIулакх ледара вIаштIехьдаьккхад. Советскии боахамийи органаша баха нах кхачан продукташца Iалашбара эшаш дола де дезараш дац. Рынкашка колхозий, совхозий, потребительски коопераце, торговли кIезига шерлу. Колхозашеи совхозашеи рынкашка продукташ йохкара удельни дозал уж йохкара юкъара боарамах 2 процент мара хилац. Халкъа депутатий Советаша хьинаре никъ лацац халкъа тIа - тIа дукхагIа эшача товарашцеи тайп - тайпарча гIулакхашцеи нах Iалашбара, потреблене хьадда боарам оттабара а цун культура лакхъяра а. Эргадаьккха тоаде дезаш да бахача наха нравственни, къахьегама, правовой кхетам лулга.

Советаша боаггIача боараме пайда эцац шоай бокъонехи таронехи, къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабарах долча дешаех тIаийца решенеш леррагIа кхоачашъелга вIаштIехьдаккхац, социалистически законности правопорядоки дIахо чIоагIъярах долча парте дIадехарашка хьежача балха стили методаши тоаелга ледара леладу.

Нохч - ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета **соцам бу:**

1. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советагара, халкъа депутатий моттигерча Советашкара, республика министерствашкара, ведомствашкара хьадеха КПСС XXVII съезда, январски (1987 ш.) КПСС ЦК Пленума установкаши законодательства дIадехараши ларде а лувцаш, къахьеганза доходаш яха аьттув луш дола бахьанаши хьалаши дIадахара тIадерзадаь экономически, организационни, кхетама, правовой даькъе кхы тIа де дезараш кхоачашделга, «Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах» долча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указа дIадехараш дизза чакхдоахилга.

2. Лакхехьарча Совета Президиумо, Министрий Совето, халкъа депутатий моттигерча Совета исполнительни комитеташа:

къахьеганза йоахача доходашца лоаттабеча къовсама дешаех йолча предприятей, учрежденей, организацей кулгалхой отчеташна ладувгIалда, массазарча комиссей, депутатий болх тоаболба;

шийна болча пайдана бокъонаш телхаеча профилактика яра, къоалаш дар. спекуляци яр, кхааш ийдар, ишта къахьеганза доходаш яхара йола кхы тайпа моттигаш шиь ханнахьа гучайоагаш хийла, уж гIулакхаш тохкалга тоадолда, паччахьалкхена даь материальни зе юхаметтаоттадечара правоохранительни органашкара доагIар чIоагIагIа хьадехалда халкъа тIахьожамо [illegible], боахама органаша, къахьегама коллективашца, общественни организацешца цар айхха бувзамаш хулга Iалашдолда;

къахьегамхошна йоашта эшараш хьалкъале лохаргдола, харцахьарча наькъашца рузкъа Iоадарца, иждивенчестваца машар берг ца хилара тIаберзабаь бола болх вIаштIехьбоаккхалба, гласность хулга Iалашдолда, къахьегамга хьежжа рузкъа дIакхачийта социалистически принцип телхаелга дIадаккхара массови информаце средстваех дикагIа пайда эцалба;

бахача наха, къаьстта кагирхошта нравственни, къахьегама, правовой кхетам балар, къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабара законодательствана пропаганда елга тоадолда, цун эффективность лакхйойла, из болх айхха бувзалба халкъа рузкъана моллагIча тайпара кхайда а тIаккховда гIортара тешаме духьале ерггйолча къахьегама коллективай практически декхарашца, из деш биззагIа пайда эцалба къахьегама коллективах долча Закона таронех.

3. Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Совето:

къахьегама ресурсех рационально пайда эцар, болх бе йиш йолаш бола нах общественни производстве а кхы а шеррагIа юкъеозилга, XII-ча пятилетке кхы тIа балха моттигаш хьаяра отталь программа къамаьл доацаш кхоачашъелга Iалашдолда;

экономически социальнии декхараш къестадеча комплексни никъ лахара кIийлен тIа цахаддаш теркам тIаухийталба халкъа эша товараш арахецара, цар дикал тоаяра, кхы тIа резерваши таронаши лахара, наха деш дола гIулакхаш кхоачамболлаш хилийтара, из деш хьинарегIа пайда эцалба граждаанйй кооперативнии индивидуальнии балха тайп-тайпарча формаех;

тIахьожама - ревизионни служба болх овлангара тоабара де дезараш долда, цар беча балха цIенхаштта теркам тIабохийталба, гIулакхерча наха деча зуламий никъ бехкалба, духхьал шийна рузкъа Iоадар духьа закона духьала леладеча гIулакхашта озабезам боацаш бехк болба, лаьттан законодательство, бахача наха шоай боахамашка хьайбаш леладара бокъонаш телхаярца хьадда къовсам лоаттаболба.

4. Министерствай, ведомствай, предприятей, организацей, колхозий, совхозий кулгалхой декхарийла ба социалистически доалахьен учет лелаеча, из лораеча. цIенхаштта порядок оттаяра, рузкъа лечкъадеш дола дерригa наькъаш дехкара практически де дезараш кхоачашде, кагийча къоалашца хьадда къовсам лоаттабе.

5. Къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабара тIадерзадаь дола законодательство телха ца дайтара тIехьара тIахьожами надзори чIоагIйойла Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама комитетои прокуратуран.

6. НГIАССР чурча гIулакхий министерствас, НГIАССР юстице министерствас бокъонаш телхаеча профилактика яра, шийна болча пайдана деча зуламашцара къовсам чIоагIбара, социалистически доалахье лораелга вIаштIехьдаккхара, паччахьалкхенна хинна материальни зе юхаметтаоттадара болх овлангара тоабелга Iалашде.

7. Министрий Совета тIадиллад дийцача дешаех депутаташа яьча замечанешкеи предложенешкеи хьожалга, хIаьта цу даькъе даьчох аргIанарча сессе Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советага хоам бе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.
г. Грозный, 1987 шера 24 июнь.

Грозненски консервни завода коллектив кердача сезонагIа болх бе а йолаенна, чакхйоаккхаш я моша горох. ЦIаккха ца хиннача тайпара ший болх дика дIаболабаьб предприятерча консервни цеха коллективо. Укх шера цо кийчъе езаш я 2500 эзар условни банка моша горох.

Уж толамаш доахача дизза дакъа а лоацаш. хIара сменагIа нормаш 120—125 процент кхоачашъеш хьинаре къахьегаш итташ болхлой ба консервни цехе. Царна юкъе а социалистически яхье халданза хьалха латташ хиларца белгалъяьнна я закатчица, коммунистически къахьегама ударник Даргаева Сацита. Ше укхаза болх беш йолча ийс шера ишта къахьегаш хьайоагIа из.

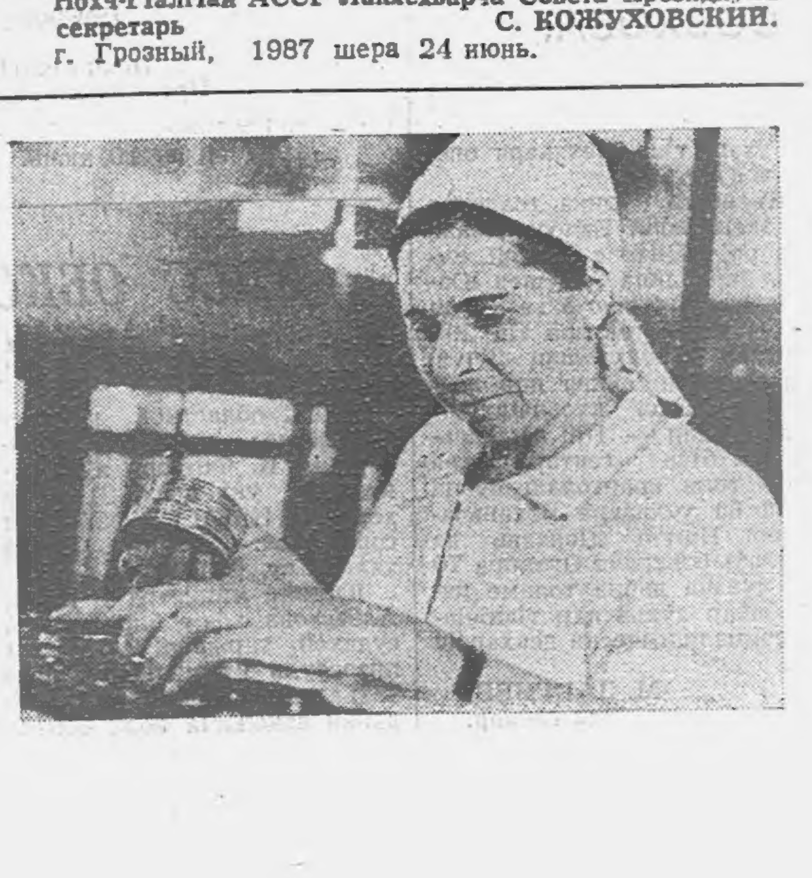

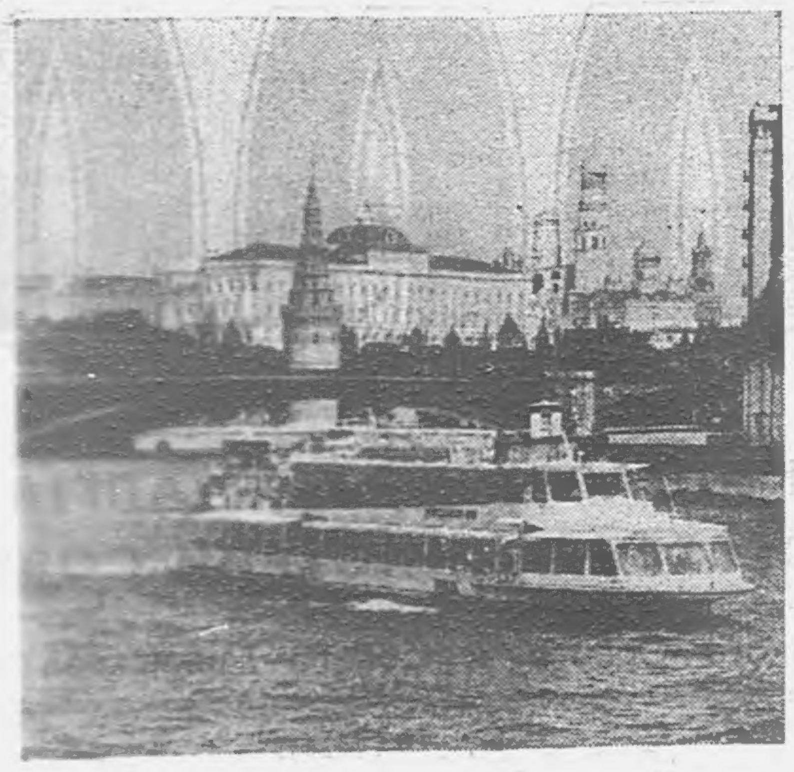

ЛОАРХIАМЕ ДОШ ДИЙЦАР СЕССЕ

Перестройка кIоарглуш а дегIайоагIаш а латт. Вай вахар кердадаккхара процессо цига советски политически система ерригача звеньяша, эггара хьалха халкъа депутатий Советаша дакъа лоацилга хьалхадоах. Сага вахара материальни хьал тоадара, халкъа рузкъа дебадара, социалистически доалахье чIоагIъяра тIехьарча къовсаме боккха ба Iаьдала моттигерча органий лоархIам. Цудухьа халкъа депутатий Грозненски городской Совета укх деношка хиннача ший хьалхарча сессе «Къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбара» хьакъехьарча СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах дIахо а пайда эцара практика тоаяра города советскии боахамийи органий декхарех» дола дош дийцар.

Доклад йир Грозненски городской Совета исполкома председатела В. М. Шамардина.

ЦIенача, овсарле лакха йолча къахьегама сий лакхдара йоакхо еш исполкомо, Iаьдала моттигерча органий депутаташа, города къахьегама коллективаша къахьегамеи потребленеи бустама тIехьара паччахьалкхени общественнии тIахьожам чIоагIбара, доал доацаш хIама леладарца, кхом боацаш рузкъа дIахецарца, шийна болча пайдана бокъонаш телхаярца къовсам лоаттабара тIаберзабаь белггала болх баьб. Къахьеганза йоахача доходашца къовсам лоаттабарах дола Указ арадаьннача шера нах бахача моттигашка граждааний 40 сход яьй, городскойи районнии активистий собрани, правоохранительни органашка совещанеш яьй. Из лоархIаме тема городскойи районнии Советий сессешка йийцай, исполкомий заседанешка халкъа рузкъа лорадара балхах йолча правоохранительни органий, предприятей, организацей кулгалхойи отчеташка ладийгIад. Дуккхача наха дакъа лоацаш чакхъяьккхача 80 рейдо законаш телхадеш вола 120 саг хьалаца а бехктокхаме оза а новкъостал дир.

КIезиг - дукха дикагIча оагIорахьа хувцам хиннаб ОБХСС балха тIа, цар боккхача а геттара боккхача а боараме къоалаш дарца, спекуляци ярца, торговле бокъонаш телхаярца дувзаденна дола зуламаш дукхагIа гучадаьхад. Халкъа тIахьожама городской комитета а хьинарегIа болх бу. Цо тайп-тайпара зуламаш дарах 308 саг бехктокхаме эзав, 6 саг гIулакха тIара дIаваьккхав, 27 дош прокуратуре дIачуденнад.

Цхьабакъда къахьеганза йоахача доходашца лоаттабу къовсам чIоагIбара де дезарех долча Указах практически пайда ийбара хьал критически къоастадеш, докладчика белгалдаьккхар, городскойи районнии Советашта, правоохранительни органашта, къахьегама коллективашта халкъа рузкъа лораделга овлангара тоаде, из харцахьабакъахьа дIа-хьа декъача, къоалаш дераштa никъ бехка, карагIдаьнна доацилга. Докладчика, пренешка къамаьл даьча депутаташа — парте горкома хьалхарча секретара В. А. Куценкос, Заводской районни Совета исполкома председатела В. А. Абдулаева, фабрика-кухне булкаш еча цеха бригадира М. М. Панасенкос, Грозненски шурий комбината оператора Н. И. Дуровас вай вахарера спекуляци, къоалаш дар, приписакаш яр, социальни нийсхон принцип чIоагIъяра новкъарле еш йола кхы тайпа негативни явленеш дIаяхарца дувзаденна дешаш комплексно никъ лахара кIийлен тIа къестаде дезаш хиларах дийцар. Керттердар — уж зене йоархIаш хьахулаш йола кIийле йохайир.

Эсала дегIайоагIа бахача наха гIулакхаш дара городской сфера. Кхоачамхиллал дац квартирашта ремонт яра, беша догIа цIенощи гаражаши яра а транспортни а гIулакхаш. Укх шера бахача наха 70 миллион сома маьха гIулакхаш де дезаш я города предприятеш, бакъда царех дуккха яраш из болх бе йолаеннаяц. ХIаьта городе бахача наха квартирашта ремонт ю, бешамашка цIенош, гаражаш хьалъю. Цар материалаш мичара кхухь яхар, данне дац риторически хаттар.

Къахьеганза йоахача доходашцарча къовсаме къаьстта моттиг кхоач бокъонаш лораеча органашка, республика финансай министерства тIахьожама - ревизионни службага, ведомственни контролерашка. Бакъда доклада тIа, НГIАССР чурча гIулакхий министра заместителя А. Ф. Зайцева, пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене водителя Ф. Г. Кузьмина, парте Октябрьски райкома хьалхарча секретаря В. П. Шутина даьча къамаьлаш тIа йоалаьча факташа тешал ду материальни ганзаш, ахчан средстваш лораяра, цар учет вIаштIехьъяккхара, зене гIулакхаши зуламаши дарца лоаттабеча къовсаме беш бола шоай болх ледара бу цу органаша. Планаши де лерхIа гIулакхаши дукха да, бакъда во кхоачашду уж.

ТIахьожама - ревизионни органий балхах боалача пайдах лаьца фу дувцаргда, бокъонаш тайп - тайпара телхаеча юкъе дакъа лоацаш хиларагIа, шоашта болча пайдана материалий проверкаш къайла кхахьарагIа цу служба [illegible] болхло уголовни бехктокхаме эза хилча.

Депутаташ къаьстта духьалгIертар социалистически рузкъана тIакхувдилга магийташ дола хьал оттийтача кулгалхошта, общественни организацешта, предприяте къахьегача коллективашта. ТIахьожам боацаши йоакхо ца еши хиларо хьахулийт кIезига доаца зуламаш.

Хьалха дIаяхача сессешка а санна, чIоаггIа критика йир транспортникашта. Бакъда, бокъонаш телхаелга хIанз а лаьгIденнадац. Милице органаша гучаяьккхай шоашта болча пайдана автомобильни транспорт лелаяь 1109 моттиг, законагIа доацаш бензин данна е йийца 226 моттиг.

ХIанз херажача городской, районнии Советий депутаташа чIоагIагIа тIахьожам лоаттабе беза къахьегама резервех пайда эцара. Къахьегаш боаца баха нах мелб хьожаш коашка чуувтташ дIадахача шерен укх шереи Iаьдала моттигерча органаша баьча балхо новкъостал дир цхьаннахьа а болх беш воаца, бакъда къахьега декхарийла вола виъ эзар гаргга саг гучавакккха.

Депутаташа даьча къамаьлаш тIа къаьстта холуш хилар къахьегар вай мехка гражданина эггара хьалхара декхар да, цун сий дола гIулакх да яха уйла. Сага еча шоай влияне ерригача формашца партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я шоашкара общества кIезигагIа хIама дIа а кхоачийташ, цунгара дукхагIа хIама яккха гIертараш хьадда харцбе.

* * *

Сессе дийцар организационни дешаш. Депутаташа хержар 13 саг юкъе вола городской Совета исполнительни комитет. Горисполкома председателалла хержав **В. М. Шамардин,** заместителалла — **А. А. Турпалов, А. Н. Зубков, М. И. Сальникова, А.-Х. Х. Аушев.**

Горисполкома отделийи управленийи кулгалхой оттабаьб, 17 массазара депутатски комисси, халкъа тIахьожама городской комитетат вIашагIтехай.

Л. ИВАНОВА.

КХОАНА-ФОРДЕИ ДОДАЧА ХИНИ ФЛОТА БОЛХЛОЙ ДИ

МОСКОВСКИ КЪУЛБАСЕДА ПОРТЕ

Химкински водохранилища берда йисте уллача додача хин Къулбаседен вокзала причалашкара хIара дийнахьа туристически маршрутегIа дIа-хьа ух салоIаш бола нах а ийца долха комфортабельни пассажирски теплоходаш, хIаьта ишта дуккха экскурсионни пригородни кемаш. Укхазара дIадолалу 15 июле 50 шу дуза Москвай цIерагIа дола канал. Укх аьхки бIаьш эзараш болча москвичашеи столица хьаьшашеи тайп-тайпарча кемашца Москва-хи тIеи Волга тIеи гIолла, Волгагара даьнна Москва-хига кхаччалца 128 километр дIоахал долча Москвай цIерагIча канала тIа а гIолла наькъаш дергда. Канала юхе гIолла эрсий историцеи культурацеи ювзаенна дукха еза моттигаш яда.

Додача хи тIарча Московски пароходства коллектив кердача хьалашка болх а беш пассажирашта дика салаIара дерригa хьалаш хьаде гIерт.

СУРТА ТIА: Москва — Астрахань яхача маршрутагIа цхьаькха цхьа рейс яьй.

Додача хи тIарча Московски пароходства «Александр Грибоедов» яхача теплохода капитан В. П. Францев (юккъе) додача хи тIарча Къулбаседен порта команда членашца.

Цу кема коллектив навигационни план ханал хьалха Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш кхоачашъяра тIехьа йоаржаяьча социалистически яхьа инициатор я.

Москва хи тIара «Москва-94» яха наха салаIара лаьрхIа катер.

В. СОБОЛЕВА сурташ. ТАСС фотохроника.

Ширдаьннача гIулакхашца—лира къовсам

ХIАРАНЕ ДЕГ ЧУ КХОАЧАШ

ЧIоаггIа динах тешаш баршта кхетам баларах дувцача хана. эггара хьалха ала деза, шоаш чакхдоахача гIулакхашца дина культех дола законодательство гIожа телхадеш болча дина экстремистех.

Мичча тайпара дина гIулакхаш леладаро доккха зе ду вай идеологена, цар форма вIаштIехьъяьккха яр е яцар, аьнна, доацаш. БIарчча дийхьа а ийца цунца къовсам лоаттабара дерригa низаш тIадерзаделга нийса хургдац, хIана аьлча тха районерча 18 юрта хIаране хIана яц, аьнна, хьинаре шоай гIулакхаш чакхдоахаш дина тоабаш я. Цудухьа парте райкома, моттигашкарча партийни организацеша царна керте латтарашца къаьст - къаьста беш бола кхетама болх тIаберзабаь ба шоашта болча пайдана нах Iехабераш болчча тайпара хьагучабахара, цар леладер законагIа доацилга дIахайтара.

Халахете а, дуккха моттигаш нийслу атеистически пропаганда хьадда лостам боацаш лелаеш: стендаш кийчъю, лекцеш еш, дина зуламах йола тематически сайренаш чакхйоах, кхыйола «лоархIаме» мероприятеш ю. ХIаьта дина авторитеташа шоайдар леладу. Оаха — тхоайдар. ХIаьта дувца а эший цу тайпарча формализмах пайда ца баларах...

Культех дола законодательство телхадерашта кхетам балара болх тоабара цхьадола хIамаш даьд парте райкомо укх тIеххьарча хана. КIоаргга техкал моттигашкара хьалаш. Мичахьа, малагIа мурдий тоабаш я, царна масс мурд чувоагIа, цар туркхаши тхьамадаши малаш-б хьахьокхаш дола хьадда карта оттадаьл. Къаьстта чIоагIа сагото йойташ да Гуни яхача юрта Совета территоре тIа этта хьалаш. Укхаза да наха дика довзаш дола «зерат».

Парте райкома цхьан пленуме хьадда мах хоадабаьбар моттигерча партийни организаце балха, юрта Совета чIоаггIа критика йир атеистически болх тесса битарах, къаьст - къаьстача нахаца кхетама болх вIалла ца барах. «Зерата» доал ду оаха, яхаш нах Iехабераш цIераш а йоахаш бийцар. Цул тIехьагIа соцадаьд цар шоашта хIамилг яккхар духьа леладаь уж гIулакхаш.

Законо могийташ деце а, зиналаш де, мовлаташ деша мурдаш хIара сайрийна вIашагIбетталулга теркаллара тIера хилац Iаьдала моттигера органаш. Шийна яьча критиках йоаггIа выводаш а яь, Первомайски юрта депутатски актив хилар мурдаш гулбеннача цхьан моттиге. Акт а оттаяь, цига дакъа лоацаш хиннарашта дIахайтар цу тайпара вIашагIкхетараш законодательство могийташ доацилга. Цу хьакъехьа дувцаш «Боадон вежарий» яхаш корта а болаш, статья кепатехар районни газето. Цу тIа дувцар шоаш шоаех «дина авторитеташ» лоархIаш бола нах малаш ба. Масала тоабана керте латташ вола Совбанов Хасмухьмад хьалхагIа хулигански гIулакхаш леладарах суд яь хиннав, хIаьта вожаш — берригаш хIана бац аьнна дер дайна лелараш ба, общества цхьаккха пайда луш боаца нах. Граждааний сходашка дийцар статьяй чулоацамах. «Дина авторитеташ» цига Iокадар ишта гулбала йиш йоацилга хацар шоашта. дIахо йодача хана шоашкара цу тайпара хIама кхы гучадоаьйтаргдац, яхаш.

Аз лакхе ма аллара, тхога чIоаггIа сагото яйташ да Гуни яхача юртара дина хьал, хIана аьлча укхаза «зерат» хилар бахьан долаш дукха нах ух цига. Дукха ха йоацаш цу юртара молла Астемиров Хусайха волча даха хилар тхо. «Зерате» ухача наха паччахьалкхенна деча зенах дийцар оаха цунна.

Е хьаэцаргда вай цхьаькха: эхь-бехк дайнача йовсаро Iехаю школе деша ягIа йиIиг, ха а кхачалехьа маьре яха езача кхоач из, хIаьта «дина авторитеташа» шарIий IаьдалагIа дIадерзаду саг яхар - йоалаяр. КъорIо яхачунца доагIаш дий из, аьнна хаьттар оаха цунга. Ишта дийцар урдош дахарах, «зерате» баьхкача нахагара ахчаш а гулдеш, мурдаш да шоаш яхача наха ледечох.

Дукха ха ялалехьа цу дерригача ийрчача гIулакхех районни газета тIа статья яздийр. Йоккха резонанс хилар цох, мархаш дасталехьа из кепатехачул тIехьагIа.

ЛоархIаме болх бу оаха цар кашамий чIоаггIа сий деш бола «хьажош» наха болчча бесса дIабовзийтара. Хьаэцаргва вай, масала, Узун-Хьажа. Граждански тIом лаьттача шерашка Ведана столица а йолаш, исламски паччахьалкхе вIашагIъеллар ва из. Iалаьмате дукха сакъердаме дувцараш язлаьд цу «паччахьалкхенах». Цох а пайда ийбу оаха сахоша беча пропагандистски балха тIа. ХIаьта эггара зокхболашагIа дола хIама да из дийна воллаше, наха цох Зулам-Хьажа яха цIи тилла хилар — революце идеяш дег тIэра тIанийцача лоамарошта дика вовзаш хиннав из. Узун-Хьажий каша тIа ухараш хIанз геттара кIезигбеннаб.

Цхьа масал доалалергда аз. 9-ча мае районе духхьашха чакхдаьккхар оаха дагалоацама Ди. Цу гIулакха хьалхе эша кийчо яьяр. Дагалоацама ди хилалехьа районни газета тIа кепатехача статья тIа дийцар нохчашеи гIалгIашеи шоай байнарий кашамашта доал делга, цар сий делга гаьнарча бIаьшеренашкара хьадоагIа хIама хиларах, граждански тIем тIа, советски Iаьдал оттадаьча шерашка, коллективизаци яьча, сийлахь - боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка белгалбаьнна дукха нах вай кашамашка дIабехка боахкилгах, наха уж даим а дагабахка, цар вахара масалца кхувш йоагIача тIехьенна патриотически кхетам балара гIо де дезаш хиларах.

Массадолча кашамашка митингаш е, царна тIа зизаш дахка, е кхыйола мероприятеш чакхъяха тIахьехац оаха цкъарчоа, хIана аьлча дIадоладешше юхмаччахьа дала тарлу цу тайпара гIулакх. Нах юхакъахка тарлу. Школай дешархоша дакъа а лоацаш, цу тайпара митингаш чакхъяьхай оаха Дышне-Ведана, АгиштIа юрташкарча Афганистане интернациональни декхар кхоачашдеш байнача кагийча наьха кашамашка. Иштта митингаш яьй кхыча юрташкарча культура цIеношка, предприятешка, хIаьта цул тIехьагIа нах оарцагIбаьхар юртара кашамаш цIендаран цига лостам баран.

Геттара боккха лоархIам болаш гIулакх да «дина авторитетий» влиянех вайнаьха обрядаш мукъаяхар. вай идеологе чулоацам хургболаш царна лостам балар. Дагалоацама Дийнахьа Гуни яхача юрта йистте яь митинг массанена а дагалаттаргйолаш чакхъяьлар. Цу йоккха йоацача юртарча нахах 80 совгIа саг цIавийрззавац тIем тIара. Цар хIаране цIераш тIайола обелиск оттаяь юртахоша. Наьха дог Iалаьмате тохадолийташ хIама хилар цига яьча митингах. Укхаза хьийхабар тIем тIара цIа ца баьхкачарий ноаной. Цар бIаргашка хинна ца Iеш, хий латтар тIем тIа дакъа лоацаш е байнараш дика бовзаш хиннача 60—70 шу даьннача дуккхача боккхийча наьха бIаргашка а. Иист ца хулаш цхьа минута ха яьккхар гулбеннараша. Цул тIехьагIа боккхийча наха зизаш делар пионераша, хIаьта вокхар уж Iодехкар обелиска юххе. Аз дувцаш дола сурт-м дуккханешта кхычахьа бIаргадайна а хила тарлу, хIаьта дIауйла елаш оашош — мел дог тохадолийташ хIамаш дар зизаш бе доахка боккхий нах обелиска дIатIаболхаш бIаргагор. Оаха баьча идеологически балхах хьахинна хIама дар из. Цо дина экстремисташа леладечун кIийле дIаяккхара, цар еча влиянех нах мукъабахара гIо дергхиларах бIубенна да тхо. Цу лостамагIа де дезар кхы а дукха да. Бакъда, цу хьалхарча юхьиго хьахьокх тхо нийсача новкъа долга. ХIанзчул тIехьагIа керттера дар — из болх тIа-тIа шеррагIа боаржабар, хIара парторганизаце, моттигерча Совета исполкома, къаьст - къаьстача коммунистий, советски а боахама а органий кулгалхой бехктокхам айбар.

С.-Х. НУНУЕВ,
КПСС Ведески райкома пропагандаи агитацеи отдела заведующи.

КАРАГІДАЬННАРАШИ ДЕ ДЕЗАРАШИ

Вай республике хьалхарчарца госприемка юкъе а йоалаяь, толаме къахьегачарех я СССР 60 шу дизара цІерагІча «Оргтехника» производственни объединене коллектив.

Цо лаьрхІад ер шу чакхдалалехьа ше хьаеш мел йола продукци паччахьалкхен дикала Знак йолаш хилийта. Цу лостамагІа тІагІертта къовсам а лоаттабеча цо дика кайоалаш къахьег укх юбилейни шера. Ше тІанийца доккхий социалистически декхараш хІара бетта тІеххоачашдеш хьайоагІа из. ДІабахача пхе бетта планал совгІа 270 эзар сома маьха продукци арахийцай, цу юкъа 9 процентал тІех къахьегама овсарле лакх а еш, баь пайда 109 эзар сом да.

Керттерча даькъе производственни хьокхамаш хьакхолляраш хьинаре къахьегаш бола нах ба. Цар болхи социалистически яхьи кхетамца вІаштІехьяккхара дукха мероприятеш чакхйоах укхаза. Моральнии материальнии стимулех бизза пайда ийбу. Шоай балхах тІехдика кхеташ, социалистически яхье дика толамаш доахараштта тайп-тайпара совгІаташ тел. Масала, дукха ха йоацаш ОТК болхлочоа, Старопромысловски райсовета депутата Абдурзакова Зарайна елар «ДикагІйола тІахьожамхо» яха сийлен цІи. Хьалха дІадахача шерашка завода коллективо шин план тІеххоачашйича, болхлошта премеш телар цар хьокхамашка хьежжа. ХІанз овсаре къахьегаш, массаза а шин заданеш тІеххоачашъеш вале а, кІезигагІа брак чакхъялийтарга хьежжа мара лац болхлошта луш йола преми. Нагахьа санна ОТК болхлой бехкагІа брак чакхъяьнна моттиг нийслой, преми лац. Из нийса а да, цу гІулакхо балха моттигера хІаране бехктокхам айбу. Духхьашха брак чакхъялийтача болхлочоа 15 процент эшаю преми.

Предприятена смежникаша хьаяйтача бийдалга, комплектующи материалашка хьожаш ба ОТК болхлой, хІана аьлча, дукхагІча даькъе бийдал дика хиларах тийша да брак йоацаш продукци арахецар. Цудухьа хьачу мел йоагІача бийдалга хьожаш ба тІахьожамхой, уж шин даькъа бекъабенна а ба. Царех вурийтта саг инженерно-технически болхлова. ЛаьрххІа оттаьча графикагІа ОТК контролераша тІахьожам лоаттабу технологически дисциплина чІоагІъяра. Цунга хьожаш хІара бетта рейдаш чакхйоах. Станокех, оборудованех, электроэнергех, йІовхалах пайда мишта эц хьож.

ХІара цехерча тІахьожамхоех вІашагІтеха я комплексни бригадаш. Цар баь болх хьагойт цу гІулакха лаьрхІа хьалъэллача улга тІарча хьокхамаша. ХІара бетта ю пар балха итогаш. Цига белгалвоаккх дикагІвола мастер, тІахьожамхо, бригадир.

Дукха ха йоацаш яьча итогех белгалбаьлар механически цехера болхлой А. Степанова, Н. Карнаухова, О. В. Сурцева, лакха разрядаш йола контролераш Андреева Валентина Михайловна, Белова Валентина Ивановна, пластмассови хІамаш хьаечара контролер Астанина Антонина Павловна.

Иштта къахьегам вІаштІехьбаккхарах, овсаре болх барал совгІа, арахеца продукци а тІа-тІа дикагІа хилийтара тІагІертта къовсам лоаттабарах объединене ерригa хьаеча продукцех 95 процент яр госприемка службага цкъа дІаелча юха ца ерзаеш чакхйоал. Заводе хьаеча электрофотографически аппаратий керттерча маьженех я селенировании цилиндраш. Электрофотографически машинаща а йоацаш, шоаш къаьстта йолаш потребителашна дІакхухьийт уж. ХІанз укх сахьате цу продукцех 97 процент яр паччахьалкхен дикала Знак тІалатташ я. ХІаьта шу чакхдоалача хана завода коллективо лаьрхІад ше хьа мел еча продукцена дикала Знак хьожаяйта. Цу декхарех ше толамца лоархІаергхиларах бІубенна а я из.

СКБ-ЭФА опытни заводе чакхдаьккхад болхлошта, инженерно-технически болхлошта аттестаци елга. ВІашагІъехкай дикалга хьажара йола группаш. Царна керте латт шоай балхах тІехдика кхеташи йоккха опыт йолеи бригадираш Сон Родион Алексеевич, Блохин Сергей Федорович. Цар дукха балхаш ду цхьаккха тайпа брак ца нийсйолийташ къахьегачар опыт, прогрессивни технологи балха юкъекхувлаш.

Иштта болх барах дукха ха йоацаш Р-12М-1 яхача электрофотографически аппарата а еннай паччахьалкхен дикала Знак

Цхьабакъда, республикерча производственни объединенешта юкъе укх юбилейни шера яьржача социалистически яхье хьалха а латташ, СССР 60 шу дизара цІерагІча производственни объединене коллективо ше тІанийца декхараш тІеххоачашдой а. цун балха тІа нийслу цІенхашттара кхоачамбоацараши халонаши. Уж ца хилча кхы а дикагІа хила йиш яр цун производственни хьокхамаш. Къаьстта дукха ледарлонаш нийслу цхьоалагІчен кхоалагІчен цехашка, № 8 йолча участке. Каст-каста бустама прибораш ца тоъаш хул, цхьайолча хана хила деззача бесса хилац технически документаци. Цудухьа цехий кулгалхоша дукхагІа йоакхо е еза каркасаш кийчъеча нийслу кхоачамбоацараш дІадахара.

КхоалагІа цех лакха къахьегама овсарле йолча числовой-программни станокаща Іалашъянза яргъяц, хІана аьлча, шин-кхаь сменагІа вІаштІехьбаккха безаш ба цигара болх.

Дикен тІехдикен продукци хьаяра бокха лоархІам болаш да шоай балхах махетта дика кхеташ бола говзанчаш кийчбар. Йоккха опыт йола болхлой производствера дІабуврг боацаш, цар соцкультбыта хьалаш вІаштІехьдахар. Цу лостамагІа цхьаццадола хІамаш дой а, тоъам болаш дац уж. Дукха нах ба квартира кхачарга хьежаш аргІагІа латташ. Моттигаш нийслу болхлой кхыча предприятешка дІаухаш а. Цхьабакъда, из лоархІаме болх тесса битаб ала йишйолаш-м дац укхаза. Балхара дІабувла нах кІезигагІа хилийтара, цар бытовой хьалаш тоадара тІадерзадаь цхьадола балхаш-м даьд цига.

Дукха ха йоацаш хьалдаьд дуккха квартираш йола цІа, цхьаькха хьалдеш а латт. Из кхоачамболаш дац. ХІанз а тІехь хІара бетта юкъера лаьрхІача 15—20 саг балхара дІавоал. Цар метта нерда хьанйбераш юха Іомабе безаш хул.

Массехк бутт мара баьнабац объединене арахецача электрофтографически аппараташта эшар дезар Іалашдара лаьрххІа йола конструкторски бюро вІашагІъелла. Цун декхар да кердача аппаратий опытни образецаш хьаелга, тайп-тайпарча стендашта, производственни процессашта автоматизаци яра йола приспособленеш кийчъелга. Объединене ерригача цехашка, участкашка ба цу бюро болхлой.

Кийча продукци госприемка службага дІакхачалехьа царга гІолла чакхйоал. ГОСТ-а яххача бесса хІаранегара доагтІаш дар хьадех, продукце дикал айяра тІагІертта къовсам лоаттабу бюро болхлоша. Цунах доккха бернат доал.

Масала, хоза яр цхьа шестеренка, цхьабакъда, хьежача цхьа кхаланг мукх йиаьлга гучадаьлар. Белгалдаккха деза, уж шестеренкаш объединене хьаеча машинашта чухьнахьа дІаувттаеш хилар. Долче, цкъа из дІаоттайича цун гІалат гучадаккха атта дац...

«Оргтехника» болхлой, тІахьожама отдела болхлой бехкагІа доацаш а дукха кхоачамбоацараш нийслу балха тІа. Дика продукци хьаяра чІоагІа аш лерттІа кийчъяь бийдал, комплектующи оатхалаш, кхыйола материалаш. ДукхагІча хана нийслу поставщикаша цу даькъера шоай декхараш цІена кхоачаш ца деш. Дукха ха йоацаш объединене чуяхьаш йолча бийдалга хьожача лабораторе болхлоша соца а яь, хьа ца эцаш йисар Батумера хьаена продукци, технически документаце ма яххара ца хиларах юха дІаяхьийта йийзар из. Уж тайпа долча бахьанаша болх боагГІача боарамагІа дІабахийтац.

ХІанз а тІехьа объединене коллектива болх ритмично дІагІоргболаш дола гІулакхаш ма хетта вІаштІехьдаьхадац. ХІара бетта хІана нийслац аьнна, хьалхарча шин декадагІа дукха халонаш нийслу эшшача боарамагІа бийдал ца хиларах. ХІаьта бетта тІеххьарча декадагІа мел эша материалаш йолаш хул, тІаккха фуннагІа даь а паччахьалкхен план кхоачашъе гІерташ, корзагІа баьле хьувз.

Доккхий социалистически декхараш тІаийцад «Оргтехника» объединене коллективо Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара лерттІа накъаяхара. Уж дикагІа кхоачашдара шин деррига низаш оарцагІдаьхад цо.

М. АУШЕВ.

Вахаре юта лар

Хьалхара хоржаш яц Гудермесски медицински инструментий слесарно-механически цеха партийни организаце секретаралла Кириченко Галина Федоровна. ХІанз пхезлагІа цеха коммунисташа из тешам беннаб цох.

Завода Сийлен улга тІа кхычарна юххе хьалтеха доалл толашагІа йолча комплексни бригада кулгалхочун сурт а.

Ткъо шу совгІа ха я цо укх предприяте къахьега. ГІишлошъечара ера из эггара хьалха укхаза. Цхьаккха говзал яцар. Цхьабакъда, ул лув дог-цІена, шоай опыт камаьрша хьаяла кийча бола нах бар. Цар теркал ца еш йисанзар из. Галинай эггара хьалхара хьехамча хилар цун мар Олег Николаевич. Из токарь-револьверщик вар.

Иштта дІаболабелар цун къахьегама никъ укх коллективе. Ха дІа ме йода хьаІовра балха опыт, знанеш, шийх тешам болар.

ХІанз-м цун ший а ба учеником, говзал езаялийта нах. Уж итташ ба. 1980 шера денз Галина Федоровна керте латт комплексни хозрасчетни бригадана. Массанеца та ховш, хІаранегара доагІар хьадеха ховш йола саг санна йовз из цунца болх беча наха. Цудухьа цун сий а ду.

Кириченкоїна карагІдийннача дикача толамех дуккха дувца йиш яр. Цхьабакъда, царна дола къаьгга тешал да цунна тийнна совгІаташ: Къахьегама Сийлен шолагІчен кхоалагІчен степена орденаш, Ленински юбилейни медаль, «Нохч-ГІалгІай АССР заслуженни машиностроитель» яха Знак, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамоташ, кхы дараш.

Дика къахьегарах дукхаза а белгалъяьхай Галина Федоровнас кулгалду бригада а. Иштта, 1986 шерен укх шера дІабахача 5 беттен баьча балха итогех бригада берригa членаш белгалбаьхар — Югославе бахара льготни туристически путевкаш яларца.

Массадолча дикача хІамашта тІехьа шийгара хьокхам телар я Кириченко Галина Федоровна. Цхьабакъда, духхьал дика къахьийга Іац из. ХІанз кхозлагІа хорж Кириченко завода парткома членалла, КПСС Гудермесски горкома бюро членалла. Цу шерашка цун вІаштІехьдаьннад цхьан цІен дезал санна коммунисташ кхотабе.

Дуккха дешаш къестаду из юкъе йолча собранешка, заседанешка партийни бюрос. Цхьабакъда, къаьстта боккха теркам тІабохийт Іилма-технически прогресс сихъяра, бригадни подряд юкъейоалаяра санна долчарна.

Цехера технологически процессаш хадданза дегІайоалаяра гІулакха тІахьожам лоаттабу партийни бюрос.

Дукха болх бу цехе кердача конструкцех йола Илизарова аппарат караерзаеча. Къаьстта доккха дакъа юкъекхухь цу балха коммунисташа Мачигов ХІарона, Попов Владимира, Арцуев Ахьмада, Гириев Хас-Мухьмада, кхычар.

Слесарно-механически цехе бригадни хьисапе къахьегаш я ерригa бригадаш а. Цу кердача формага довлара хьинаре дакъалаьцар В. Кобелева, К. Махцаева, Н. Голоднекова. Цу коммунистий вІаштІехьдаьлар цехерча наьха кердача формах бІу болийта.

Дерригнега гІулакх кхоач партийни бюро. Тайп-тайпара производственни дешаш къестадарца цхьана, цун таро хул наьха творчески уйлаш вІашагІтоха, моллагІа чоалхане хьал къоастаде. Иштта, дукха ха йоацаш чоалхане хьал эттар револьверни участке, йолаш йолча бархІ токарно-револьверни станокех болх беш ящар йиъ мара. Цу сахьате партийни бюро ладийгІар производство кийчъяра воккхагІа волча инженера Ю. Губара цу хьакъехьа фуоал, цунгара цІенхаштта хьадийхар производство болх бара ший ханнахьа цо кийчъяь ца хиларах, оборудованена ремонт е еза минимальни ха белгалйир. Ю. Губара дика кхетадир хьовзам ший бехкагІа хиннилга а лоаццача хана станокаш болх бе а йолаялийтар.

Нийса хургдацар цу партийни организаце массе а дола хІама кхоачамбоацараш доацаш да аьлча. Уж долаш да. Бакъда, уж дІадахара, вІалла а ца хилийтара тІаберзабаь хадданза болх бу укхаза. ХІаьта из болх партбюро секретара, КПСС XXVII съезда делегата Кириченко Галина Федоровнай хьалхленца бу.

ХІанз, КПСС ЦК июньски Пленум хьаеллача денга укх шера ялх бетта план кхоачашъе социалистически декхар тІанийцадар Кириченкой бригада. ХІаьта цо из дизза кхоачаш а дир.

Низза коммунист, къахьегама ударник дикагІйола партийни секретарь — лоацца характеристика лу Галина Федоровнайна завода парткома секретара М. Акимовича.

Галина Федоровна дукхагІа мел йовз, дукхагІа цецвувл: мича, мишта низ кхоач цу безамерча кхалсага, аьнна? Из низ тел цунна уллув болх беча новкъосташа, царех тешам бенна из хиларах. ХІаьта цунах цар бола тешам а ма бий боккха!

Н. БОРИСОВ,
тха штате воаца. корр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КИТАЙ. 50-ча шерашка Советски Союзеи социализма кхыча мехкийи новкъосталца лард елла хинна электронни промышленность, белгалдоаккх «Гунжень жибао» яхача газето, мехка халкъа боахаме шин лоІаме дакъа хилар. Тахан керттера ког гІортилга ю электронни прибораш, хьалхарча даькъе, массови эцархочоа дукххача хана пайда ийбара лаьрхІача изделеша тешаме болх белга лакхдара.

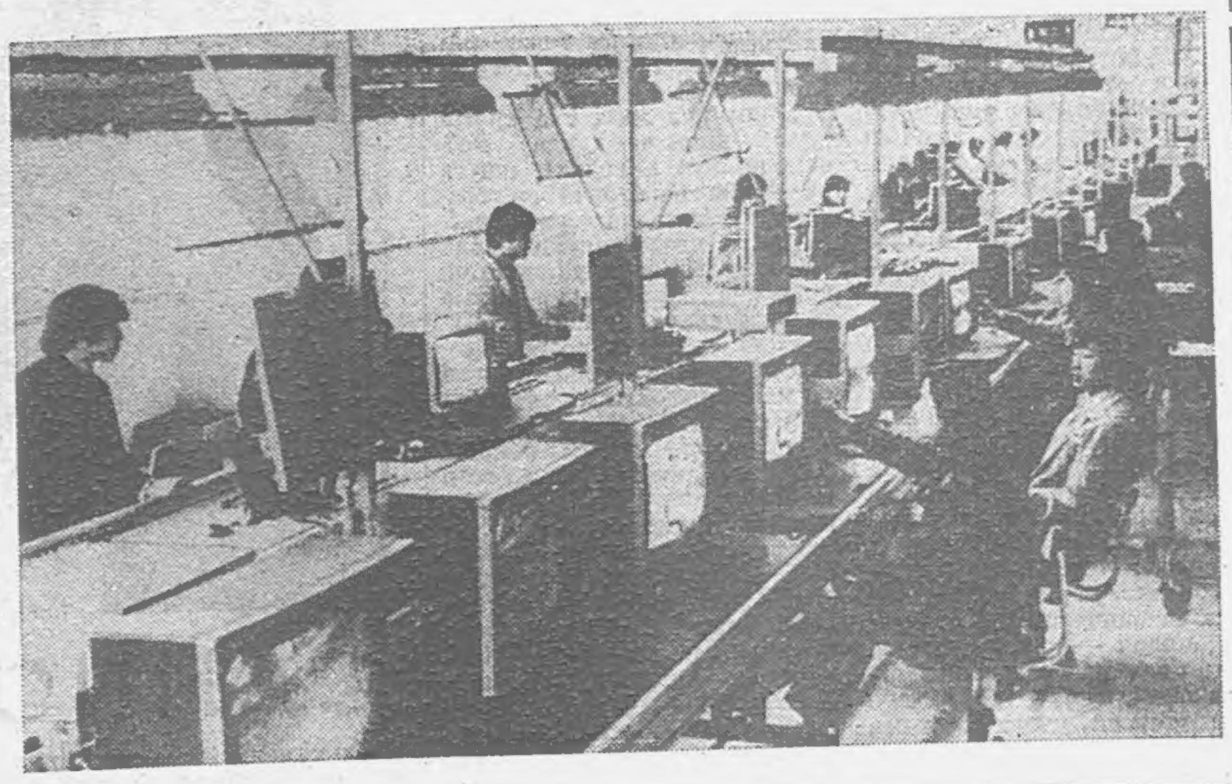

СУРТА ТІА: Сычуань яхача провинцерча телевизионни завода цехе.

Синьхуа — ТАСС сурт.

ВІАШИ ЛЕЛАДЕЧА ГІУЛАКХИЙ БЕРКАТ

Инди дунен промышленно дегІадаьхкача мехкашта юкъе а йоагІа, хІаьта иштта цу хьакъехьа дегІаухача мехкашта юкъе хьалхле а лелаю. Цун прогресс бокъонца вІалла ца хиннача хьисапе я. Из — СССР-ца шерра а айхха а вІаши гІулакхаш леладара йола Джавахарлал Неру дІайолаяь политика кхоачашъярах хьахиннар да.

Іилмани техникан, культурай просвещенеи, медицинеи спортеи, космосеи массови информацей средствайи даькъе индо-советски вІаши леладеча гІулакхаша Индера дерригача доакъошкара прогресса дикка новкъостал ду.

Ткъаь итт шу хьалха Советски Союза новкъосталца Инде мехкдаьтта доалла моттигаш тахка йолайир.

Советски специалистий группана керте лаьттача цІи хезача советски геолога, профессора Калинина Инде углеводорода ресурсаш хилар гучадаьккхар. Камбейи Малхбузен Бенгалии дІаьлча кхычарна юкъе мехкдаьтта доаллаш хила тарлуча районах лаьрхІар цо Кавери яха район. ХІаьта цун Камбейх йола прогнозаш бакъхилар.

«Техноэкспорт» яхача В/О-еи Индера мехкдаьттеи Іалама гази геологотахкхара дешашта йолча Комиссеи 1986 шера 19 декабре кІала кулгаш яздаьча контрактага хьежжа советски оагІув 1987—1997 шерашка Кавери яхача районе 4 эзар квадратни километр хулача майда тІа тохкама балхаш де дезаш я.

Цул совгІа советски специалисташа Комиссе персонала Іомаду хІанз цига кхоачащдеча дерригача балхий тайпаш. ХІанзле эзараш болча индийцашта сейсмически тохкамийн балхаща бувзам бола тайп-тайпара профессеш Іомаяьй.

ХІанз Инде мехкдаьтта даькъе йолча советски экспертий йоккхача группа йолаш хинна даннеш тахка а техка, мехкдаьттен гази хила тарлуш йола моттиг белгалъяьй: Нейвели Чидамбарами яхача районашка балхаш деш да, хІаьта цигара хьайица даннеш Москве советски вычислительни центрашка йоашх.

Инде мехкдаьттаи Іалама газаи геологотохкамаш дара дешашта йолча Комиссе председатела С. П. Вахи ший цхьан статья тІа белгал ма даккхара, «вІаши индо-советски гІулакхаш леладеча хана, мехкдаьтта доаккхачеи ший лоІаме хилара тІакхувчеи Индена карагІдийнарашта юкъе Советски Союзо лаьца дакъа дІаяздергда историе чухь. Цу вІаши леладеча гІулакхий тІехдика перспективаш я». Шин оагІорахьара леладеча гІулакхий цхьаькха йоккха объект я Висакхапатнамера болат лоаладу завод. Из — Инде паччахьалкхен секторо хьалъеш йола ялхлагІа металлургически комплекс.

Из металлургичекни центр хьалъяра дІадохийта хьожадаьча 63 миллиард рупий гарггача ахчах Советски Союзо Іалашду 390 миллион сом маьха кредитаща. Металлургически центра эшача оборудованех 20 процент гаргга яр Советски Союзера дІайохьийтаргъя. Вож 80 процент яр моттигерча предприятеша: езача машиностроене корпораце, горношахтнии смежнии машиностроене корпораце, езача электротехнически оборудоване корпораце дІайохийтаргъя.

Висакхапатнамера металлургически комбинат — хІара шера 3 миллион тонн коача болат арахецара лаьрхІа йола эгтара хІанзара металлургически комплекс. Де лерхІар — мехка дегІауха эшараш кхоачащдир.

Хоадам боллаш лоацца оттаь ханаш дІа а лерхІаш хІанз укхаза дийнахьи буси балхаш ду. Металлургически комбинате шоай индийски коллегащца цхьана болх беш ва 130 советски инженер. Советски группана керте латт йоккха опыт йола инженер Н. Г. Шамардин, цун гІончий ба С. С. Колесниченкови С. В. Араняни.

Комбинат болх бе йолаелча цо индийски болат лоаладеча промышленносте белгала моттиг дІалоацаргъя. ХІанз предприяте юкъе йоалаеча управлени яра эгтара кердагІйолча техника, дунен халкъашта юкъерча гигантий боарам тІа яла новкъостал дергда цунна. Цунца болат лоаладеча промышленноста даькъе индо-советски вІаши леладеча гІулакхаша керда масштабаш тІаэцаргъя.

Индеи Советски Союзеи вІаши леладеча Іилма-технически гІулакхех дувцаш генераторий даькъера Іилматохкама болх хьоа ца беш Іе йиш яц. Магнитогидродинамика (МГД) оалаш хиларца йовзаш йолча эгтара кердагІйолча технологе даькъе дукхача дегІадаьхкача мехкаша тохкамаш дой а, цу даькъе хьалхле Советски Союзага я.

СССР-е 1960 шера разработка йир хьалхарча МГД экспериментальни установкашта. 1971 шера болх бе йолаялийтар дунен тІа эггара хьалхара проектни низ 20 меговатт бола промышленни установка. 1975 шера СССР-е дІадоладир 500 мегаватт низ бола МГД генераторни установка хьаелга.

Советски Союз цу даькъе хьалхле лелаеш хиларах Индена новкъостал де таро йолаш яр. ХІаьта ши мохк цу даькъе вІаши гІулакхаш леладе болабелар индийски Іилманхошта тохкамий керда сфера а СССР Іилмай Академе лакхача температурай Института Іоаяь йоккха опыт а йовза безам хиннача 1973 шера.

70-гІа шераш чакхдоалаш советски Іилманхоша шоай индийски коллегащца экспериментальни индийски установка компоненташта лаьрхІача проектни документацена разработка а яь из хьаделга тха промышленни предприятешта тІадиллар.

Бхабхерча тохкама центре моттигерча низаща хьаяь хьалхара МГД экспериментальни установка 1980 шера Москве советски Іилманхоша техкача дика хьокхамаш гойтар. Духхьал советски Іилманхошца вІаши гІулакхаш леладарах тха Іилманхой лакхача температура плазмай геттара чоалхане йола технологи караерзаеча наькъа тІа баьнаб.

Вешта аьлча Инде цхьа дакъа дац, са мохк тоабара тІадерзадаьча, СССР-еи Индеи вІаши леладеча гІулакхаша новкъостал ца деш.

А. С. МУРТИ,
индийски журналист.
(АПН).

Моцал, къел, лазараш, бахача наьха цхьаккха а тайпа социально-политически бокъо ца хилар — иштта гІайгІане да Пиночета хунта доал деш даьккха кхойтта шу. ХІара кхоалагІвола чилиец хьабе болх боацаш ва. ХІаьта фашистски режима дІакхайкаяь цІи хеза йола «хьаде хІама доацаш мукъа ца хилара программа» из эггара къизагІча тайпара болхлой класса эксплуатаци еш йола программа я. Мехка кхыча тайпара уйла ерашта даггара тІакхувши лувцаши ба. Лийцараштa режима охранка къиза Іазап тІалоаттаду. Хунта кІоаргга демократически хувцам санна дІадовзийтача, цІи хезача «политически партех долча закона» ма дарра аьлча прогрессивнийчар деятельноста бокъо лац. Цул совгІа, цо диктатора доал деча хунта пурамица «законах хила бокъо йолча» партей членстваца а чурча вахарца а дувзаденна дешаш къестаде полномочеш лу.

СУРТА ТІА: Пиночети цун держимордаши — кхоалагІча рейха традицегІа чакхйоакха парад.

ТАСС фотохроника.

Инаралий низкъала къамаьл

Герз дІадаккхара тІехьарча Дерригдунен кампане эксперташ гулбеннача города Сочена юхерча курортни комплексе Дагомысе вІашагІкхийтар уж. Отставке вола американски инарал-лейтенант, «Лакха доазув» яхача организаце директор Даниэль Грэми СССР Герзашцарча Низий Генеральни штаба Управлене начальник инарал-полковник Н. Ф. Червови. Хьалхарвар «стратегически оборонана» чІоагГІа тІехьа, из хиланза яргъяц яхаш дискуссешка дувцаш ва. ШоллагІвар цу программана духьала, ПРО — дола Договор доха ма де, цун режим чІоагІъе яхаш американски оагІув тІахьехаш ва.

Эксперташ вІашагІкхийттача цу шинне къамаьл эггара дукхагІа наха ладувгІаш, теркалдеш хилар, аьнна ала мегаргда. Цудухьа вІашагІкхийттача журналисташа инаралашкара дийхар шоай позицеш йоашхаш йола пресс-конференци е аьнна. Даниэль Грэми Н. Ф. Червови раьза хилар из е.

Цу тайппара, фуй хІаьта СОИ яхар, США хьа а хІана хиннай из программа?

Инарала Грэма йоах СОИ лархІа еза США оборона даькъера стратеги хувцаялара хьахинна. Цунна хетачогІа, СОИ хьахилара цун бахьан да ВІашагІкхийтта Штаташ чІоагГІа ядерни герз кхета йиш йолча оттар, из моттиг тоае лэрхІ цар хІанз, из дара шоашка йолаш йолча дикагІча технологех пайда а эцаш. Цу оборона средстваша цхьаннена а кхерам тІатассац, яхаш дувц инарала Грэма, цар ВІашагІкхийтта Штаташ, американций вахар лора мара дац.

Инарала Н. Ф. Червова харцъю из позици. «ХІанз космосе дац герз — е советски а е американски а, — из цига хила доагІаш а дац, — йоах цо. — Советски Союзо дерригача дуненна хьалхашка дІакхайкадаьд герзаца ше космосе хьалхара гІа боаккхаргбац, аьнна. Москвас шийна могар дергда кхыча мехкашка а, царца цхьана ВІашагІкхийттача Штаташка а, иштта гІа ца баккхийтара. ХІана? Эггара хьалха из ду тІом хьара кхерам тІаоттандаь. СОИ программагІа хьадеш ма латтий чІоагІагІа дола космически герз. Космосе даьккхача герзаца йохае йиш я вокх оагІон эггара лоархІаме йола спутникаш, вешта аьлча цун оборона «бІаргаш дайна», «къора», «меттаза» хургІйолча оттае, нагахьа санна агресси хилча юха тІемца духьала отталургйоацача яккха. Цул совгІа, иштта дола герз кхосса йиш я лаьттарча, космосерча, хитІарча объекташта, атмосфере. Из гаьнна тоха йиш йола универсальни герз да».

Нагахьа санна СОИ программа чакхйоаккхе, йоах Н. Ф. Червова, дунен халкъашта юкъера хьал кхы а лертІарадаргда, дохадаь хургда герз дІадаккхара дешай хьакъехьара договораш, эггара хьалха дунен халкъашта юкъерча кхерамзлен лард йола ПРО-х дола Договор а долаш.

Нагахьа санна герз космосе доаккхе, йоах инарала Н. Ф. Червова, ядерни космически герза хьакъехьара, къаьстта аьлча стратегически герзий проблема хьакъехьара договораш цхьаккха маІан доацаш хургда. Иштта ча хьале советски оагІон йиш хургьяц стратегически дІатІагІортара герз кІезигде. ТІаккха-м цо эргадаьккха тоадергда из, ший кхерамзле лораяра доагІаш дола гІулакхаш дергда.

Фу йоах Даниэль Грэма цу хьакъехьа?

Американски инарало хьоахаду советски политически эскареи кулгалхоша дийцараш. Къаьстта аьлча, цхьан хана СССР Предсовмина А. Косыгинеи маршала Огарковеи СОИ санна йола системаш хьае еза яхаш массехказа дийцад яхаш дувц цо.

ТІаккха, цу тайпара кІийле йоацаш дувцараша эгІазвигача Н. Ф. Червова белгалдаьккхар советски кулгалхоша дийцараш контекста тІара инарала Грэма хьадоахаш хилар. Бакъда, А. Н. Косыгина 1967 шера яьхад оборона — из дика да. Цу духьа тІехьагІа 1972 шера ракеташта духьаларча оборона цхьайола къаьстта районаш хургІйолаш СССР-еи США-и Договора кулгаш яздеш барт бир. Бакъда, хІанз дувцар геттара кхыдар да — космически базироване элементаш а йолаш ракеташта духьаларча оборона шера масштабни система хьаяр. ХІаьта из агрессе концепци я.

Маршала Н. Огарковх аьлча, цо цхьанна а хана яьхадац, «стратегически оборонни инициатива» дика я, аьнна белгалдаьккхар инарала Червова. Маршала аьннад стратегически оборона принцип дика я. Бакъда, укхаза дувцар да лаьттарча средстваех, герз космосе даккхар а доацаш. Маршала Огаркова СОИ хьаллаца йиш яцар, аьлар инарала Червова, духхьал из программа ПРО хьакъехьарча Договора духьала хилар бахьан долаш а. Из гуччахьа харц да. Советски позици цу договора режим чІоагІъеш я.

Бакъда, инарал Грэм чІоаггІа тІагІерташ вар, СССР ракеташта духьалара ший система чІоагІъеш я, цу хьале США йиш яц ха а инициатива а йоае, яхаш. Цо цІаькха а хьалхадаьккхар СССР-о ПРО ший программа оттаю, советски территори американскичул тешамегІа лораеш я ракеташца тІатаІара, яха къаьнара хабар.

Инарала Н. Червова жоп:

— 1972 шера, ПРО хьакъехьарча Договора кулгаш яздеча хана оагІонаша барт бир царех хІаране ракеташта духьаларча системаца лорае йиш йола цхьацца район хургІйолаш. СССР-о шийна къоастайир Москва, США-с Къулбаседа Дакота яхача штатера МБР Гранфоркс яха база. Советскии американскии РЛС цу районашка тІема ха тІа латт. Ракеташта духьаларча установкех аьлча, американски оагІоно уж дІакъайла дІаоттаьй.

Бакъда, цо цхьаккха хІама хувцац, — йоах инарала Червова — мел башха да сом киса е банке хилча?

ХІаьта фуй СОИ — оборонительни чІоагІале я из е агрессе герз да из?

Инарала Грэма йоах, из программа духхьал оборонана лаьрхІа я. ТІехдаьлча а, йоах цо, системо йохае тарлургда гІалат даьнна «кхыйола» ракета, бакъда, цох хила йиш яц дунен кхоалагІа тІом дІаболабара бахьан.

Цунна хетачогІа, компьютераш ехача а герз гІаттий дала тарлургда. Бакъда тІагІортара герз леладара пульте цхьа хІама телхача, Грэма хетачогІа, унзара зулам дала тарлургда, из малагІа тайпа хургда дІахайта деза оборонительни щито. Цхьан паччахьалкхен-террориста ракетни тІемах баха нах лорабе могаргда цунна.

Инарала Червова лхачогІа, СОИ хьакъехьа «оборона» яха дош вІалла доагІаш дац. Хьадеш да тохаш дола космически герз, белгалдоаккх цо, тІагІортара герз, агрессе герз. «Ядерни щит» эш ВІашагІкхийттача Штаташта, хІана аьлча атомни герзаца монополешка юхакхача гІерт уж. Пентагон гІерт щита тІехьашка лачкъа, стратегически ракетащца кхыча мехкашта кхерам лоаттабе, вешта аьлча ядерни шантаж лоаттае.

МалагІа я хІаьта Москвас оттаю альтернатива?

Инарала Червова йоах, из альтернатива космосе машаре цхьана къахьегар да. Ховш ма хиллара, укх шера 15 апреле СССР кхыча мехкашцарча гІулакхий министра Э. Шеварднадзеи США паччахьалкхен секретара Д. Шульцеи кулгаш яздир иштта цхьана къахьегарах йолча соглашенена. Кхыдола мехкащ дІакхета йиш хургІйола йоккха программа оттае лерхІаш я. Цо чІоагІбергба тешам, кхерамзле, дІатІехьашка боаккхаргбар тІема кхерам, белгалдаьккхар советски инарала.

А. ПРАВОВ,
АПН спец. корр.
Дагомыс.

АГРОПРОМА ЛАЬРХIА КАДРАШ

Вай мехка Iомаеш йола профессеш дукха я, цхьабакъда хIаранена тIабода никъ бе-бе ба. Професси хоржаш волча хIара сага ший таронаш йовза еза (унахцIенал, хIама дага доагIаш хилар, къахьегам безар, тIера ца воалаш дешар, гонахьара Iалам, техника езар, иштта кхы дIахо а), иштта ха деза малагIа декхараш оттаду вузо хургболча специалисташта хьалхашка, мичахьа а хьанца а болх бе безаргба дийша ваьлча.

ЧIоагIа лоархIаш а, безам тIабодаш а хIаьта юрта боахаме геттара эшаш а йола профессеш Iомаю кагирхошта Дагестански юртбоахама институто. 55 шу хьалха хьаьяьча цун пхиъ факультет я — агрономически, ветеринарни, зооинженерни, юрта боахама механизаци, ши отделени йолаш — экономически, юрта боахама экономикеи организации, юрта боахамера бухгалтерски учети боахама балха деятельноста анализи.

Института дешара процесс дIахьу 280 хьехархочо, цу даькъе 13 профессоро, 160 доценти Iилмай кандидати ва.

Профессорско - преподавательски составо дешара процесс дIаяхьара нийсса юртбоахама производство пайдане а йолаш дика лелаяра эшаш дола беркате Iилмана тохкамаш ду.

80 процент совгIа болча студенташа дакъа лоац студенчески Iилман кружокашка, конструкторски бюрошка, конференцешка, Iилман докладаш ю, олимпиадашка, викторинашка, общественни а кхыча Iилмаех а йолча Ерригсоюзни конкурсашка дакъа лувц.

Институте дешаш ба вай мехкарча 40 къаман викалаш, цу даькъе вежарашха йолча Нохч-ГIалгIайченера а. Института балха юкъе ленински къаман политика нийсса чакхъяхаро дукхача къамех бола кагирхой шоайла кхотабе таро лу.

Институте дукха болх чакхбоах хургболча юрта боахама специалистий диалектико - материалистически мировоззрени, советски патриотизм, пролетарски интернационализм, лакха политически, нравственни, правови культура, коммунистически морала нормал оагIорваргвоаца принципиальни отношенеш хьакхоллаш.

Студенчески коллективе дика къахьегама традици хинна дIаэттай 50-ча шерашка, эрий даьда лаьтташ карадерзадеча, Чиркейски ГЭС хьалъеча, мохк аьгача хана еха школаш, больницаш меттаоттаеча хьинаре дакъа лаца. хIара шера республика боахамашта комсаш, дуга чуэцача, доакъар кийчдеча, жа дахкача, ялаташ дIадувча, жа лоргача практически новкъостал дар.

Къахьегаме дика толамаш дахарах института кагирхошта дукхаза жарара кара тела ЦIе байракхаш, ахчан премеш, маьхе совгIаташ тийннад.

Студенчески коллектива 1985/86 дешара шера дикагIйола студенчески болхлойи общежити яха Ерригсоюзни хьажар-конкурса итогех профсоюзий Ерригсоюзни Центральни Советеи ВЛКСМ ЦК-ан Диплом деннад.

Института базе а цун дешара-опытни боахаме а дукхаза СЭВ члений-мехкий викалаша дакъа а лоацаш семинараш, мехка юртбоахама вузий Iилма-методически советаш, совещанеш, социалистически мехкий дешара оборудованеи зIамига габаритни юртбоахама техникаи выставкаш хиннай.

ХIанзарча хана тха институтах йоккха дукха профильни вуз а лоархI, иштта из мехка керттерча юртбоахама вузашта юкъе а йода.

Лакха квалификаци йола юрта боахама специалисташ кийчбеча, юртбоахама Iилма дегIаккхувлача доккхий гIулакхаш карагIдувларах, социалистически яхье лакха хьоккхамаш гойтарах института коллектива Халкъий ДоттагIала орден, КПСС обкома, ДАССР Лакхехьарча Совета Президиума, ДАССР Министрий Совета, Дагоблсовпрофа Сийлен грамоташ тийннай. Института XII-ча пятилетка декхараш кхоачашдара йоаржаяьча яхье 1986 шера котьяьннарг а лаьрхIа КПСС обкома, Министрий Совета, Лакхехьарча Совета Президиума, Дагоблсовпрофа, ВЛКСМ обкома карара кара тела ЦIе байракх еннай.

Лакхерча школа перестройка яра йолча КПСС XXVII съезда решенешка хьежжа института коллектива хьалхашка бехктокхаме декхараш латт: «ший» абитурент тIаккха студент а, хьалахар, къонача сага професси нийсса хьахаржа новкъостал дар, дешарах дикагIа кхеташ бола юртара кагирхой юкъеозар, педагогически балха дикал а специалисташта профессиональни кийчо яра боарам а лакхбар.

Из лоархIамегIдола декхар кхоачашдеча боккхача лоархIаме да юртбоахама предприятей заказагIа специалисташ кийчбар. Цудухьа тхона бакъахьа хетар шин шерал кIезигагIа производственни стаж йоацаш, совхозий, колхозий къахьегама коллективаша хьожабаь, боахама стипенди а теларгдолаш Нохч-ГIалгIайчера кагий нахи мехкарийи тхоаш долча баьхкача. Юртбоахама предприятеша тхо долча деша бахкийтараша институт чакхъяьккхачул тIехьагIа юрта боахама производства специалисташ а болаш цIа а баьхка дIахо шоай боахамашка къахьегаргда.

Парте хIанзарча кадрови политикера хьадоагIача цу деша лоархIам кхета а беш, колхозий, совхозий кулгалхоша, хIаьта иштта республика партийни, советски, боахамий органаша цу лостамагIа боаггIа болх а баь, тхо долча деша ма хулла дукхагIа кагирхой байтаре бакъахьа бар, царех парна эшаш бола специалисташ кийчберг болаш. Нагахьа санна республика колхозаши совхозаши шеррача гласностаца товш дола из дош иштта къоастадой, цар юрташкарча гIулакхех дог лазаргдола а парте хIанзара аграрни политика толаме кхоачашъе а ховргдола шоай кадраш хургья.

Специалисташта целеви кийчо елгах ког гIортилга а еш, оаха тхоай институте хьех школай, кхыча юкъерча дешара заведеней таханара выпускникаш а. Хетачох, тхо долча деша баьхка кагий нахи мехкарийн шоаш хержача профессех дехке баргбац. Цар таро хургья юрта боахам санна долча экономика лоархIамерча даькъе хьинаре къахьега.

Н. АКСЮКОВ,
Дагестански юртбоахама института проректор.

САНПОСТИЙ ЯХЬАШ

Чакхъяьннай санитарни постий аргIанара республикански яхьаш. Хаоттам царна дика аьттув луш бацар. Къулбаседера шийла мух хьекхар, цхьабакъда, цунна маганзар яхье баьннарий дегаш шелде.

Санпостий къовса маш строяга хьажарцеи яхье бовла кийча хиларах рапорт даларцеи дIадоладелар. Командаша хьалхе а кийчъяьяр медицински эмблемаш, кхы эшаш мел дар. Массанена езаелар «Красный молот» заводеи химически реагентий Карабулакски заводеи викалий выступленеш. Цар сиха а нийса а жоп лора ядерни радиаци Iеткъача сага новкъостал дара хьакъехьарча теоритически хаттарашта.

Граждански оборонах йолча яхьашка мехкараша гойтар шоашта боамбе-хикисе повязка е хар, ядерни эккхам хилча миншта хьулбала беза, противогаз тIайоллари юххьанцара санитарни обработка ярн, заражени хиннача моттиге де дезар.

Толаме шоашта хьалхашка лаьтта декхар кхоачаш а даь, хьалхара моттиг яьккхар «Красный молот» завода коллективо (командир Т. Епифанова). Царна дошо кубок елар.

ШоллагIча моттиге ба химически реагентий Карабулакски завода викалаш (командир А. Кудинова), кхоалагIча — Ермоловски мехлесхоза команда (командир З. Магомадова).

Сийлен грамоташца белгалбаьккхар Старопромысловски, Малгобекски, Советски районни санпостий болх. Яхьий керттерча судахочо подполковника А. Шайхалова дег тIара баркал аьлар царна, дIахо йодача хана цу лоархIамеча балха толамаш дахара тIа а хьийхар.

Белгалдаккха деза, цIаккха ца хиннача бесса дика Iалашйир яхьаш транспортни кхачани служьбаша.

А. ХАРСИЕВА,
ЛГУ студентка.

СУРТА ТIА: дикагIйола сандружинницаш Л. Сазанова, С. Панасенко, Т. Епифанова, Л. Сапронова.

М. СЕРДЮКА сурт.

ЛОРА ХЬЕХАМАШ

ЧЕННА ЦIАЬХХА ЛАЗАР ХИЛАР

Сага унахцIенонна зуламе хиларал совгIа, валара кхерам тIаоттабеш цIаьхха хала лазар хул ченна, гIулакх операци е езача а кхоачаш, Лазар хьа тарлургда чен моллагIча моттиге а. Цкъаза из хул ха яхача наха а бераштa а. Лазар хадданза латташ а, лаьгIлуш, тIаккха михьардоалаш хила тарлургда. Ченна лазар хиннача сага хьал тайп-тайпара хул. Операци е езаш хилара белгало тIехьагIа хьагучайоал Iетто дог доагIаши Iеттадеши хиларца. Iетор хила тарлургда цIий увш а.

Iеттадарца лазар аттача далац. Из лазар хулача хана саг корта бохабу малар менна хуле, цо ма доаггIара теркалдергдац из, лазар кIезигагIа холуш хургда, хIаьта лора хала хургда сага ченна лазар хIана хиннад ха.

Из лазар хилча, мотт бокъалу, гIоа тIайиллача санна хул. Че хила тарлу сайса е чукхийтта. Чураш кхакха яхкарах дарба де йиш йоацача доалаш а хул. Декъача гIулакха е че коачъенна аравахар санна йола белгалонаш кIезига хул е вIалла ца хулаш юс. Цунца дувзаденна чена чу газ Iа тарлу. Температура 37 — 38 градус хул.

Уж ерригa белгалонаш цкъара хьахулаш яц, тIехьагIа хила а тарлу. ХIаьта царех цаI хила тарлургья геттара кхераме. Лазар сиха михьардалар тайп-тайпара хул. Из къоастадулургдац больнице мара.

ДукхагIболча наха ма доаггIара теркалдац цу лазаро шоай дегIа унахцIенонна зулам дергхилар, къаьстта лазар кIаьдденнача хана. Лазар кIаьддаларах верзаволавалар лархIа дагIац. Цунца саго ше Iехаву.

Саг лазар ма хиллинге а лорага водац из ше дIадаргхиларах тешаш. ШозалагIа е кхозалагIа готвича мара водац из лорага. Укхаза зулам дала тарлу.

Къаьстта дегIа унахцIено лораеш а ханнахьа лорага болхаш а хила беза чураш кхакха яьхка а ченна язвенни лазар е кIаьда шорг (двенадцатиперстни) лаза даьнна, холецистит, панкреатит, кхыдола лазар а ченна дола нах. Хьажа лоро тIавнйхача, цига ваха веза, «че лаза яллалца гIоргвац со» яхаш ца а вагIаш.

Лазара уж йийца белгалонаш гучаяьлча, сиха лорага ваха веза, хьалхагIа из лазар хинна операци яь хиннар, операци яьчул тIехьагIа, ца верзаш дукха ха яьккхар къаьстта.

Ченна лазар хилча, са хиллалца, яхаш хьежа везац, нагахьа санна ха яхача хана дале а е ха во этта яле а. Районни центральни больницешка а г. Грозне скори медицински помоща больнице а дийнахь-бус моллагIча хана лораш кийча ба дарба де.

Нагахьа санна лоро сиха хирургически лазар да аьнна диагноз оттайой, тIаккха унахо сиха хирургически отделене вига веза. Больнице Iо ца вижа гIорта везац унахо, нагахьа санна операци е езаш хуле, цунна духьала а вала вагIац. Из да лазар кхераме хилар. Цхьа сахьат тIехьадаьлча а, лазар кIоаргача дала тарлургда. Цу лазарех саг дийна висари валари сахьаташца лаьрхIа ханага кхоачаш да.

Оашош шоашта дарба де е гаргарча, вовзача-везача сага дарба де ма гIорта, къаьстта унахо лазаро сатем боабаь хьайзача хана. Лор тIаккхачалехьа йолча хана цхьаккха тайпа молхаш ма мала, грелкаш ма ехка, клизмаш ма увттае, че цIенъе ма гIерта, кхыдараш ма леладе.

Дика хургдар ченна сиха лазар хинна, лораша верзаваьча саго из дувцаш цIагIа, наха юкъе, коллектива юкъе кхетама болх боре, из лазар хинна саг тIехьа а ца тетташ, лорага гIоргвола уйла хьаху-лийтаре.

Х. БАХАРЧИЕВ,
республика керттера хирург, медицински Iилмай кандидат.

Кердадараш

МОСКВЕ АРАХЕЦАШ ДА

«Советская Россия» яхача Москверча издательстве эрсий меттала арахецаш да А. Бокова «Повесташ» яха книжка.

ЦIи хезача прозаика произведенеша дувц гIалгIай халкъа таханарча вахарах. Цо ира оттаду хIанзарча сага оамалех дола дош, дерригача книжкана юкъе гIолла чакхйоал саги цун гIулакхи дезара уйла. КIезига яц Сийлахь-боккха Даймехка тIом дагабохара хетаяь оагIонаш а. Говза дехкача наьха сурт-сибаташа хьахьокх мел боккха хувцам хиннаб гIалгIай мехка Октябрьски революци яьнначул тIехьагIа.

Т. АНДРЕЕВА.
Москва.

Спорт

Футбол

СССР футболах йолча аргIанарча туре Грознерча «Терека» тIайийцар Новороссийскера «Цемент». Ловзар доладалале хьалха турнирни таблице вай мехкахой шоллагIчеи хьаьший нйслагIчеи моттигашка бар. Официальни матчашка шоайла 24-зза вIашагIкхийттай уж коллективаш, ялхайттазза котало яьккхай Нохч-ГIалгIайчен спортсменаша, кхозза хьашаша, юхедиса вIашагIкхетараш цхьаккха кот ца воалаш чакхдаьннад.

ТIеххьарча вIашагIкхетаре командаша очкош йийкъар. Счет 0:0 йолаш лайзар уж.

Хьалхара го чакхбала кхо вIашагIкхетар дисад.

Шашкаш

Гудермесски района Новогрозненски яхача поселкерча юкъерча школа хьехархочо Касумов Мовсара толам а боаккхаш, чакхъяьннай маIача наха юкъера эрсий шашкех йола республика чемпионат.

ШоллагIа моттиг кхьачар Грозненски района Йоккхача АтагIарча спортсмена М. Джамбековна, кхоалагIа — С. Байцуевна.

КIалтохар

Краснодарски краерча Белореченск яхача городе чакхдаьлар кагирхошта юкъера ший доIаме кIалтохарах дола Ерригроссийски финальни ловзараш. Цига дакъа лоацаш яр берийкхувшбоагIарий спортивни школашкара командаш. Дика дIайинхьар яхьаш Нохч-ГIалгIайчен атлеташа. Чемпион хилар А. Ибрагимов (74 кг), шоллагIа моттиг яьккхар И. Исраилова (43 кг), З. Абубакарова (68 кг).

ХIанз цар дакъа лоацаргда кастта Дербенте хургйолча яхьашка.

А. ИЗМАЙЛОВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

4 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйрийнара зарядка. Мультфильм. Ашараш.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Биъ фордал дехьа». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.35 — ХIана, сендухьа. Бераштa йола передача.
9.05 — «Маяковске лирика». ДIаешар СССР халкъа артист О. Басилашвили.
9.45 — «Съезда делегат Дмитрий Ульянов». Документальни фильм.
10.15 — 21-гIча бIаьшеренгара экспедици.
11.15 — Югославе Социалистически Федеративни республиках киноочерк.
11.35 — «Ашараш лекхаш яр...».
12.00 — Мультфильмаш.
12.20 — «Саг, Лаьтта, Вселенни.
12.50 — Сийлахьча Октябра юбилейга. Историн довргдоаца мугIараш. «Вала цхьание а безам бацар». Художественни фильм.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — ДоттагIIе. Телевизионни журнал.
15.20 — Массанена а хIаранена а.
16.05 — «СелаIад», «Халкъа халхараш» яха телепрограммай фестиваль.
16.40 — «Кердадараш».
16.45 — Хьайбай дунен тIа.
17.50 — 9-гIа студи.
18.50 — «Кердадараш».
19.00 — Инде искусства говзанчий концерт. Кремлевски съездий Дворецера трансляци.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Шоаттден сайрийна». «Юрмала-87». ТIеххьара концерт.
Перерыв йолча хана — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — Концерт.
8.45 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Iуйрийнара почта».
9.45 — «Iаьржача форда тIа». Художественни фильм.
11.25 — Дунен художественни культура. Н. С. Лесков. Вахареи кхолламеи оагIонаш.
11.55 — «Вай беш».
12.25 — Телевизионни театр. О. Бальзак. «Шагреневая кожа».
14.40 — Дунен музыкальни культура ганзера. С. Прокофьев. «Ромео и Джульетта». яхача балета юкъера сюита.
15.10 — «Бийсанна бийца фаьлг». Субтитрашца художественни фильм.
16.30 — «Спорти саги».
17.05 — Тахан — дунен халкъашта юкъера кооперацe ди.
17.35 — Кооперацe болхлошта лаьрхIа концерт.
18.05 — А. Шнитке. Альта оркестрана концерт.
18.50 — «КIаьнки морхи». Мультфильм.
19.00 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». «Сакъердаме гном». 1-гIа передача.
20.15 — «Нувра тIара вахар». Телевизионни документальни фильма премьера. (г. Орджоникидзе).
20.35 — Мотобол. СССР чемпионат. «Автомобилист». (Элиста) — «Металлург» (Видное).
21.00 — «Ха».
21.30 — «Бальзаминова саг йоалаяр». Художественни фильм.
22.55 — «Кердадараш».
23.00 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.

5 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйрийнара зарядка. Мультфильм. Ашараш.
7.30 — «Ха».
8.05 — Киножурналаш.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — Киноафиша.
12.15 — «Пионери». Киножурнал.
12.25 — «Са хьамсара Даймохк» яха фотоконкурс.
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Новкъост илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс.
15.25 — «Дагалаттачун юхь». Хроникально - документальни фильм.
16.15 — Мультфильмаш: «ЖIалии циски», «Мерза тIадам».
16.45 — Призвани.
17.15 — Кубански гIалгIазхкий хора — 50 шу. Краснодарера передача.
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — «Довзалаш, доазол дехьара цирк».
19.35 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Прощание славянки». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Футбольни обозрени.
22.25 — Искусства говзанчий. Рудольф Керер.
23.25 — Кердадараш.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.20 — «Бальзаминова саг йоалаяр». Художественни фильм.
9.45 — Новосибирски студе телевидене программа.
10.30 — Эрсий къамаьл.
11.00 — Мехка халкъа театрий фестиваль. Т. Миннуллин. «Ага илли». Г. Камала цIерагIча Татарски Паччахьалкхен академически театра спектакль.
13.05 — Реклама.
13.10 — Дунеи кагирхойи.
13.45 — «Желтик». Мультфильм.
13.55 — «Позици». Сага духовни вахарах Ерригсоюзни художественно - публицистически программа. Цирк хьадеllлар.
15.00 — «ШийттлагIа бийса, е ший хьаштдар?». Из цIи йолча В. Шекспира повестах оттаяь фильм-балета премьера.
16.20 — Гушдар — теша хала дар.
17.20 — Концерт.
17.50 — Спортивни программа.
18.50 — «Даьхен хьамсара цIераш». Документальни фильма премьера.
19.10 — «Кердадараш».
19.20 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Гаьнара Малхбузе». Киножурнал.
20.25 — «СелаIад», «Халкъа халхараш» яха Дунен халкъашта юкъера халкъа творчества телепрограммай фестиваль. (Алжир).
21.00 — «Ха».
21.40 — «КIира эшаш шу». Телевизионни художественни фильм.
22.50 — «Кердадараш».
22.55 — Теннис. Уимблдонски турнир. Англера передача.

6 ИЮЛЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Футбольни обозрени».
8.50 — «Славянкас Iадика ювцар». Худ. фильм.
10.10, 16.00, 17.00 — «Кердадараш».
16.15 — Концерт.
16.30 — «Эрсий къамаьл».
17.05 — «Аз цIенача дегаца кхетаду». Фильм - концерта премьера.
17.45 — «Китае гIолла никъ белга». Кинопрограмма.
18.15 — «Сихдари перестройкеи. КПСС ЦК июньски Пленума а XI хержача СССР Лакхехьарча Совета ворхIлагIча сессеи итогий хьакъехьа.
18.45 — 22.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Iалама хозне», «Кара ца доалур» яха мультфильмаш.
19.15 — М. Горький — «Фома Гордеев». ССР Союза Паччахьалкхеи академически зIамигача театра фильм-спектакль.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Фома Гордеев» яха фильм-спектакла дIахододар.
23.00 — «Игорь Брила диалогаш» яхача фильм-концерта премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — Метростроя культура Дворецa эрсий илле хора концерт (Москва).
8.40 — Телевизионни документальни фильмаш.
9.20 — В. Гаврилин. Шинне лоихача фортепьянана лаьрхIа зарисовка.
9.45 — «Iилмеи вахари».
10.15 — «Шу даьлча кIира доалаш». Телевизионни художественни фильм.
11.25 — «Динлерг», «Крем-Брюле», «Яьссалеи кема» яха мультфильмаш.
11.55 — Фильм — бераштa. «Кешкех а цун доттагIех а дола дувцараш». 1-ра серн.
13.10 — «Анжелена Т... хьаи дергда новкъостал?» яха телевизионни документальни фильма премьера.
13.40 — Социалистически Къахьегама Турпала, СССР халкъа артиста композитора Б. Ямпилова авторски концерт.
15.35 — «Кердадараш».
17.50 — «Кердадараш» (нохч. меттала).
17.55 — Концерт.
18.25 — Фильм-реклама.
18.30 — Вайцига хьоашалгIа ба И. С. Тургенева цIерагIча Орловски драма театра артисташ.
19.00 — «Радищева цIерагIа». Iилман-популярни фильм.
19.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.30 — «Ожидание полковника Шалыгина». Художественни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Марк Шагал — художник, поэт» яхача документальни фильма премьера (Франци). Ваь 100 дизарга.
22.53 — «Кердадараш».

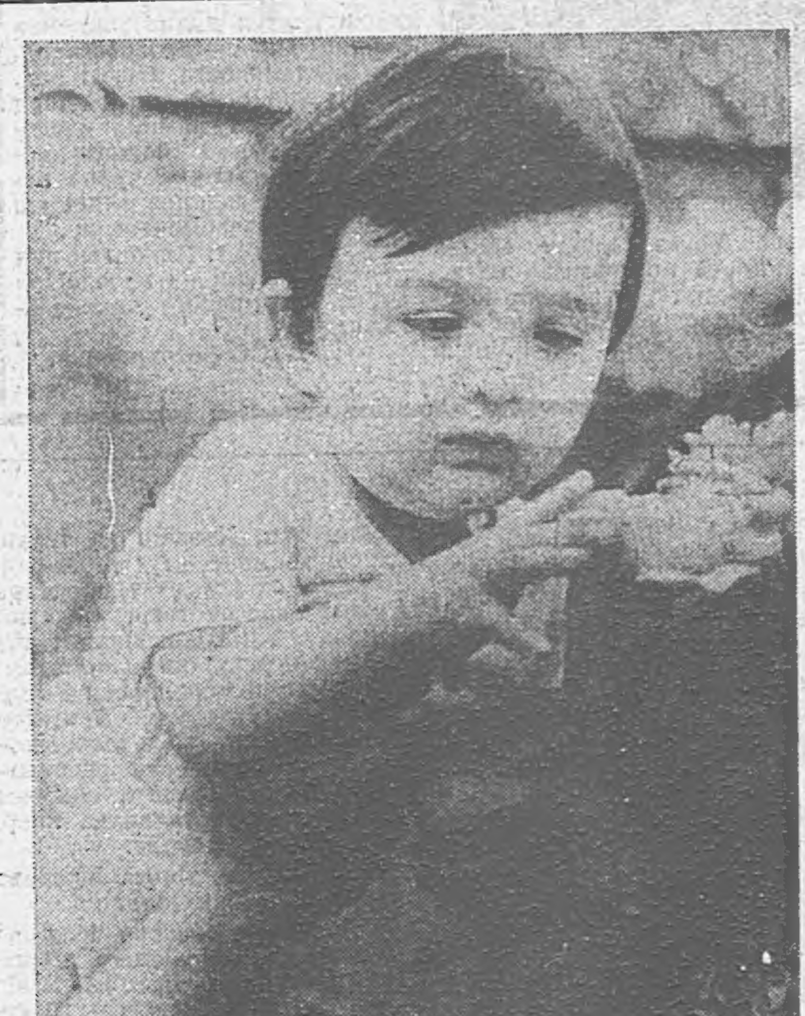

Хоза деций...

И. ПЛИЕВА сурт.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк.
9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Ахках дола иллеш» — радиоконцерт. 14.00. Массови ловзараш, викторина (бераштa). 19.00. Нохч-ГIалгIай госфилармоне симфонически оркестра концерт. 20.00. Дискотека.

В. И. Ленина цIерагIа ДК.
18.30. Духовой оркестра концерт. «Городерча беша ек духовой оркестр». 19.30. «ВIашагIкхетар». Дискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.
11.00. Хьа дикагIвола доттагIа — книжка. 18.00. «УнахцIено» яха клуб.

Химикий ДК
17.00. Духовой оркестра концерт. 17.45. «Вай кIира» — социалистически яхье хьалхалаттараштa хетадаь радиожурнал. 18.00. Кинопоказ: «Вай мехка гIишлош еча».

Просвещене болхлой ЦIа.
11.00. Берий утренник «Тхо къона музыканташ да». 12.00. Беседа «Вай къахьегама сийлен город». 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК.
11.00 «Теремок» яха киноклуб. 13.00. Къоначар цIей.

«Оргтехника» объединене ДК.
10.00. «Росинка» яха берий кинотеатр. 11.20. Бераштa хетадаь кердача книжкай обзор. 11.30. «Маяк» яха клуб. 20.00. Дискоклубе вIашагIкхет доттагIий.

М. Горьке цIерагIа клуб.
10.00. «Огонек» яха игротека. 11.00. «Сийг» яха берий кинотеатр.

КИМ-а цIерагIа клуб.
10.00. Экскурси — «Са хьамсара город». 15.00. «Игротека. 17.30 К. Гуренко цIерагIча улица тIа...

В. Маяковске цIерагIа клуб.
10.00. «Малх» яха клуб. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. Орджоникидзе цIерагIа стадион.
Футболах йола НГIАССР чемпионат: 18.00. «Строитель» — «Вайнах».

КIИРАНДИ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк.
9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. Советски композиторий иллеш. Радиоконцерт. 15.00. Екаш я духовой оркестр. 17.00. Университета къона специалисташ арахецара хетаяь «Альма — матер» яха республикански фестиваль. «Даьхе, хьона тха къахьегам» яха Ачхой-Мартановскии Веденскии районни художественни самодеятельноста концерт. 20.00. Дискотека.

В. И. Ленина цIерагIа ДК.
15.00. Берий яхьаш. 18.30. Художественни самодеятельноста концерт. 19.30. — «Ткъаьиттара баьннараштa» салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.
15.00. Берий кинотеатр «Къона ленинец», «Малх, фо, хий — вай дикагIбола доттагIий».

С. М. Кирова цIерагIа ДК.
12.00. Игротека. 13.00. «Мультик» яха клуб.

Химикий ДК.
11.00. «Ровесник» яха кинотеатр «Фаьлгаш долча хьоашалгIа». 18.00. «Вайнаьха мехка» яха кинообозрени.

Просвещене болхлой ЦIа.
17.00. Сакъердамеча вIашагIкхетарий клуб.

Пролетбата цIерагIа ДК.
14.00. «Теремок» яха киноклуб. 15.00. Духовой оркестра концерт. 20.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК.
18.00. «Тематически кинопоказ «Ваьча мехка гIолла». 12.00 — 21.00. Болх беш да салоIа цIа.

М. Горьке цIерагIа клуб.
10.00. «Огонек» яха киноклуб. 11.00. «Сийг» яха берий кинотеатр. 20.30. Кагирхой салаIара сайре.

КИМ-а цIерагIа клуб.
10.00. Игротека. 14.00. «Светлячок» яха киноклуб.

В. Маяковске цIерагIа клуб.
10.00. Клуб: «Кулгаговзал йола нешаш». 16.00. «КIай ладья» яха клуб.

С. Орджоникидзе цIерагIа стадион.
НГIАССР футболах йола чемпионат: 18.00. «Нефтяник» — ЧИТО.

Горонo СДЮСШОР-а стадион.
НГIАССР футболах йола чемпионат: 18.00. «Даймохк» — «Локомотив».

РАДИО

4 ИЮЛЬ

7.20 — «РАПО-и эргалонаш яри» (нохчий меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Хоамаш.
10.15 — «Обществои закони». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.50 — Ашараш.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — Литературни вIашагIкхетараш.
12.40 — «Сатирически микрофон» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Бригадни подряд балха тIа» (гIалгIай меттала).
15.15 — «Сихдара наькъаш».
16.00 — 17.00 — Ашарий почта.

УКВ

19.00 — Ашарий галерея (илли оал Дагаев Валида).

5 ИЮЛЬ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш».
11.20 — 12.00 — «Илли улув да». Юртбоахама къахьегамхошта ашарий программа.
15.15 — 15.30 — «Халкъа эшача товараштa — лакха дикал» (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Иллеш, ашараш, халхараш.

6 ИЮЛЬ

7.20 — КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш. «Хьаькъале доалде экономикана». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
7.35 — 7.40 — Передачай программа.
8.15 — «Саг, автомобиль, никъ» (гI. м.).
8.25 — 9.00 — Iуйранара концерт.
9.15 — Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш — пятилетка шин шера план (н. м.).
9.30 — «Тхога язду». Письмой обзор (н. м.).
9.45 — 10.00 — Кхачан программа коммунистий теркама юкъамоттиге (н. м.).
15.15 — 15.45 — «Кагирхойи замен» (н. м.).
16.00 — Передачай программа. Хаоттам.
16.01 — Микрофона хьалхашка — Нохч-ГIалгIай телевиденеи радиои инструментальни ансамбль а солисташ а.
16.25 — «Керда хьаьший» Хь. Муталиева позма (гI. м.).
16.40 — 17.00 — «Закон, коллектив, саг» яха радиожурнал.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — 18.40 — Хоамаш.

УКВ

19.00 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.
17.16 — «ДоттагIий оазаш».
17.35 — Сайрийнара музыкальни программа.
18.00 — Керда хоамаш.
18.40 — 19.00 — «УнахцIено», яха радиожурнал (гI. м.).

УКВ

19.00 — Иллеш оал Минцаев Мовсареи Далхадов Аптеи.
19.24 — Моттигерча композиторий вальсаш.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 384907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ00262. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2529.